

DİDAR ŞENSOY

www.DEVKUP.COM

DIDAR ABLA

Bekleyin biraz!

**Didar Şensoy geçiyor sokağınızdan
bakın!**

**pencerenizin tam altından
sarmaşıklara sürünerek.**

Tarayın saçlarınızı, Gömleğinizin yakasını düzeltin ve dik durun.

Maltanızdan, avlunuzdan geçiyor

Didar Şensoy

Parmaklıkları kanıyla eriterek...

...

Bekleyin biraz, bekleyin!

Herşeyin sırası var!

Devrimci Tutsak Ailelerine...

Kalabalık sayılmazlardı...

Bir zamanlar, yüzbinlerin, özgürlük adına, sosyalizm adına toplandığı, sloganlar haykırdığı, marşlar söylediği bir ülke meydanları için sayıları çok azdı. Kalabalık sayılmazlardı ama, dönemin koşulları içinde yaptıkları öyle kolay kolay azımsanacak iş değildi. Tutuklu yakınıydılar. Metris zindanında insan olarak sahip oldukları onuru ayakta tutmak amacındaki evlatlarının başlattığı açlık grevinin sesi olmaya çalışıyorlardı ve daha bir iki yıl önce mangalda kül bırakmayan kalemlerin büküldüğü, meydanları dolduran o kitlesel dalganın çözüldüğü, halk adına, halkın önderi olmak adına yola çıkanların, kavgadan ve onun getirdiklerinden çark etmeye başladığı o günlerde, onlar; yalnızca kendi varlıklarına dayanarak meydanlardaydılar.

Ülkede yaşanan, tam anlamıyla toplumsal bir karabasandı. Canlı vücutların yerini karamsarlık ve umutsuzluk, belli ölçülerde de olsa kitlelere malolabilmiş özgüvenin yerini, boyuneğme ve çözülme tavrı almıştı. Onlar tanklarıyla, tüfekleriyle, her türlü karşı çıkışı ezme, her türlü "aykırı" sesi boğma tavrıyla toplumun tepesinde, onun üzerindeki baskının aracı olarak apaçık ortadaydılar. Postallarıyla kentleri ve kırları doldurmuşlardı. Halkın tepesinde sallanan bir kılıç değil ama, kocaman bir cop vardı. İnsanları her türlü değere yabancılaşmış "şey"lere dönüştüren bir çarktı işleyen. Ve "otorite"nin copu indikçe çözülme tohumları eiyor; fabrikalarda, okullarda duyulan yalnızca postal sesi oluyor; tarlalar postalların altında eziliyordu. En çok gereksinme duyulan bir dönemde, devrimci eylem de en alt sınırına inmişti. Arabesk bir "kültür" empoze ediliyor, "kaçış"ın ve yozlaşmanın her türü gelişme yolunda mükemmel bir zemin buluyordu. Bu yolda "teorileşme" başlamıştı bile...

İşte bu uzun Eylül'ün, ona karakteristik özelliklerini veren atmosferin en yoğun biçiminde duyumsandığı bir aşamada, 1981 Ekim'inde, sayıları ancak elli dolayında olan tutuklu yakınlarının, üstelik 1. Ordu Merkezi'nin önünde toplanmaları, evlatlarının haklarını aramaları azımsanacak şey değildi.

Direnişçi evlatlarının gün gün erimlerine seyirci kalmamak gerekiyordu. Bu yolda elden ne geliyorsa yapılmalıydı. İlk elde yapabildikleri de 1. Ordu Merkezi'ne gitmek ve Adli Müşavir'e evlatlarının sorunlarını anlatmak ve çözüme zorlamaktı...

Sonraları bu tür girişimlerde yanlarında bulacakları "duyarlı" destekleyiciler henüz yoktu. Basın böyle bir haberi yazmamak için kaçıyorlardı. Dünyanın başka köşesinde gidilen bir açlık grevi ya da çeşitli ülkelerin insan hakları sorunu işlenebilirdi, ama bu ülkede binbeşyüz insanın açlık grevine gitmelerinin, yakınlarının coplanmalarının, tartaklanmalarının, "haber" değeri yoktu. "Ne olursa olsun dağılmayacağız, Adli Müşavir'le mutlak görüşmeli, sorunları anlatmalı ve çözülmesini sağlamalıyız" diyordu "O". Öyle de davrandılar. Coplanmalarına, itilip kakılmalarına, kendilerini lütfen kabul eden ve yalnızca bir şekil, bir suret olan Adli Müşavir'in tehditkar üslubuna ve hakaretlerine karşın dağılmadılar. O, herkesi gayrete getiriyor, dağılmamaları gerektiğini ısrarla haykırıyordu. Temsilci olarak görüştüğü Adli Müşavir'in tutuklama tehdidi bu ısrarını değiştirmeyecekti elbette. Sonuçta dağılmamakta direndikleri için coplandılar ve gözaltına alındılar. Ama yaptıkları direniş etkisini gösterecek, evlatlarının geçici bir soluklanma ortamı elde etmelerine önemli bir katkıda daha bulunacaklardı.

Onbeş gün sonra salıverildiklerinde, O, bu deneyden daha bir güçlenmiş ve inandığı yolda daha bir kararlılık yüklenmiş olarak çıkıyordu.

Karşı çıkışı boğduğu oranda "otorite", yığınlığı yaydığı oranda "güçlü" olan, her türlü yolu deneyerek bu görüntüyü yayan, yarattığı atmosferi sürekli kılacak bir kurumsallaşma ve ona uygun hukuksal çerçeveyi oluşturma yolunda yürüyen hakim sınıf ve katların karşısında, insan haklarını ve demokratik değerleri savunmak, bu yolda ilerlemek, gün geçtikçe daha güçlü ve bilinçli bir kavgacılık, onun sonraki yıllarının başta özelliği olacak ve yaşamını yitirene kadar sürecekti. Kardeşine bağlılığından ve sevgisinden, onun kavgasına gönül vermekten, onun haklarını savunmaktan yola çıkarak, önce MLSPB tutuklularının, sonra tüm Metris ve bütün cezaevlerinin ablası olmuş, sevgisi yayıldıkça çoğalmış, çoğaldıkça güçlenmiş ve bilinçlenmişti. Gazetelerde onunla ilgili haberler artık kanıksanır bir durum olmuştu. Grevdeki Netaş işçisine "Kavganız Kavgamızdır" diyen, YÖK baskısına karşı açlık grevi yapan öğrencilerle birlikte üniversite önünde oturarak açlık grevine de giden, coşkusuyla onları yüreklendirme yolunda bir mücadele simgesiydi O.

Didar Şensoy'un yaşantısından çıkarılması gereken önemli dersler vardır. Kırk yaşından sonra "ev kadınlığı"ndan insan hakları savaşıçılığına uzanan yaşantısı, bu yolda can vermeyi göze alan kararlılığı örnek olmalıdır. Eğer bugün Türkiye'nin gündeminde insan hakları sorunu, işkence ve baskıya karşı tavır sorunları varsa, eğer bu sorunlar tartışma gündeminde önemli bir yer tutuyorsa, bunda, hiç kuşkusuz tutuklu yakınlarının 12 Eylül boyunca boyutlarını artırarak sürdürdükleri çabaların payı büyüktür.

Onun mücadeledeki yeri, küçük ve basit hesaplarla uğraşan, devrimci politik ahlak ile grupçu politikaları birbirine karıştıran dar kafaların dışında herkesin bildiği, bilmesi gereken bir gerçektir. 12 Eylül dönemi boyunca süren kitlesel işkence, baskı, insanları boyunegmeye ve değerlerinden uzaklaştırmaya yönelik politikaya karşı direnmeyi yükseltmiş ve devrimci güçlerin faaliyetlerinin asgariye indiği, aydınların çok olumsuz bir grafik çizdiği bir dönemde, direniş büyük ölçüde cezaevlerinde sürmüş, tutuklu yakınları bu direnişten ilk elde etkilenenler olmuş, direnişin içinde yer almış, giderek artan oranda politikleşmiş ve bilinçli, örgütlü bir mücadelenin yürütücüsü durumuna gelmiştir. Bu süreç doğallıkla önderlerini de yaratmıştır. Didar Abla'nın misyonu budur. O bir devrimcinin ablası olarak başladığı yolda tüm devrimcilerin, yurtseverlerin ablası olmayı, ablalık değerlerinin yerine insan hakları ve devrimci demokratik değerleri koymayı bilmiş, sahip olduğu mücadelecilik kişiliği onu bir kitle önderi yapmıştır.

Evet, uzun bir sonbahardı toplum olarak yaşadıklarımız... Alabildiğine uzun sürmüş , rüzgarlarıyla alabildiğine savurmuş, toprağımızı boyluboyunca kanatmış, yıllara yayılmış bir sonbahar... Her yanı sancılarla kavruşan, yekiniş te doğrulamayan, yer yer gücünü, dermanını ihanetlere salmış, zincirlerle kuşatılmış, mermilerle delik deşik edilmiş, darağaçlarıyla lanetlenmiş bir sonbahar... Halkların tarihinde böyle sonbaharlarda yazılır kimi zaman. Onun karanlığını yaşar. O mevsimlerin kurşun gibi ağır zulmünde yaralanır. Ne var ki, yarası ne kadar ağır olursa olsun; günü gelir tekrar buluşur aydınlığın şimşekleriyle. Tekrar gözğöze gelir güneşle ve bu kez ona bakışı daha bilgedir,

daha ustadır ve daha ışıklıdır.

Ülkemiz 12 Eylül açık faşist diktatörlüğünün cenderesinde, Türkiye Kürdistan'ı topraklarındaki soykırımdan, İstanbul sokaklarındaki katliamlara, köylerdeki baskı ve zulümden, işkencehanelerdeki, zindanlardaki teröre kadar uzanan bir fırtınanın karabasanı altındaydı. Ve ne yazık ki, çeşitli nedenlerle bu dehşetli fırtına karşısında savaş yükselttiler yürüyüşe devam edilemedi. Birer direniş abidesine dönüştürülen zindanlar olsa da, darağaçlarında ve kuşatmalarda mücadele şiarları emekçi halkların kırılmaz dalları olarak kavgayı teslim etmesede uzun yürüyüşümüz bir süre için kesintiye uğramıştı.

Bu uzun toplumsal karabasanın bitmekte olduğunu müjdeleyen günlerden biri de 1 Eylül 1987 oldu. Çünkü bir kardelen, bir sonbahar kardeleni fırtınaya rağmen topraktan sökülemezliğiyle, hayatı hayatla savunma biçimiyle, saldırının tek yanıtının direnmek, direnmenin ise mücadele etmek olduğunu, katmerli karanlığa rağmen gösteren ışığıyla, ülkesinin doğrudan güzelden yana bütün yürekleriyle ölümlerle buluştu. Kendi yüreğinin ve kafasının ve giderek bütün yaşamının, her anının hasredildiği tek olgu haline gelen o yüreklerde, bir direnişçiye yaraşır biçimiyle, direnişin en önünde canını vererek bir anda tek boyut haline geliyordu.

Ülkenin basını, "Didar Abla artık yaşamıyor" başlıklarıyla çıkıyor ve bu tek cümle herşeyi anlatmaya yetiyordu. Sonbahar kardeleni, son selamını yine ülkesinin zincirini parçalama müjdesiyle bütünleşmiş yaşamının bir direniş sayfasından gönderiyordu. "Ölümün öldürülmesi" gerçeği buydu işte. Gerçekten Didar Abla artık yaşamıyor muydu? Yoksa ülkesinin bu karabasan yıllarında, o ıssızlıkta direnmek ve mücadele bayrağını yere düşürmemek gerçeğini zindanlardan alanlara, ilk işçi direnişlerine, ilk yeniden kıpırdanıslara, protestolara taşıyarak adı onur ve direniş çağrısı haline gelmiş bu elli yaşındaki soylu ve güzel kadın yeni yaşam boyutları mı kazanmış ve kazandırmıştı? Böyle olduğundan kuşkusu olan mı var? Didar Şensoy'un ölümüne rağmen, özellikle öylesi koşulların direnişçilerinin ölümünün, bir ölüm değil, halkların emperyalizme , yerli egemenlere ve faşizme karşı direnişinin, mücadelesinin, bazı süreçlerde suskun kalsa da yenilmemesinin, yani tarihin nesnel kıldığı zaferin ışığı olduğu konusunda kuşkusu olan var mı halâ?

Giderek daha fazla yüklemle donanan, her geçen gün daha aydınlık ve kararlı, coşkulu işlevlerle bütünleşen, daha geniş bir perspektifin özneliyle buluşan Didar Şensoy, "İnsan Hakları" nın demokratik mevzilerini tesis etmekten grevlere, faşizmin her türlü kıpırdanışı pervasız bir terörle ezmeye çalıştığı günlerin dahi ödünsüz bir avuç göstericisiyle ulaşabildiği her yerde mücadele vermektense, işkencehanelerde düşmana değil sır vermek, nefretini, isyanını haykırmaya kadar uzanan bir boyut zenginliği içinde yaşadı. Alanlarda hiç kimse yokken, bir avuç mücadele arkadaşı ve O vardı. Zindanların kapılarının boşluğunu gerektiğinde tek başına doldurmaya çalıştı. Elbette binlerce ışığın içinde yanan bir ışık olmakla böylesine karanlık süreçlerin ender ışıklarından olmak eşdeğer değildir. Devrimci bir kardeşin savaşına saygı, güven ve destekle başlayan bir süreç, kendine giderek daha ileri ufuklar açmış ve bir kitle önderi yaratmıştı. Ki o kadın, artık 50 yaşında, bu yükü ağır yaşamın artırdığı rahatsızlıkları olan bir kadın, bir anne, bir büyükanneydi. Ölümünde de yanında olan tutsak analarından biri "O, yanımızda olduğu zaman gücümüz artar, kendimize güvenimiz gelirdi" diye tanımlıyordu.

Karanlığa çok renkli ışıklar vermiş bu kardelenin ölme eylemi de değişik ve önemli etkiler sunacaktı ortama elbette. Faşizm bu pervasız ve iğrenç cinayetinin uyandırdığı tepki ve geniş yankı üzerine paniğe kapılıyor, olayı nasıl örtbas edeceğini, çarpıtacağını bilemiyordu. Sadece meclise dilekçe vermek amacıyla olan bir ana, bir abla, sadece bu olay nezdinde karşılaştığı günlerce süren baskı, gözetim, takip ve nihayet coplanma, dövülme sonucu Meclis bahçesinde yaşamını yitiriyordu. 60 kişinin de göz altına alındığı ve üç otobüs dolusu tutuklu yakınının tavrını içeren sözkonusu "Meclis'e dilekçe verme eylemi" sırasında en önde olan Didar Abla'nın yaşamını yitirdiğinin öğrenilmesi üzerine, orada bulunan diğer tutuklu yakınları; "Çiğnediler onu, dövdüler. Böyle olacağı belliydi" diye haykırırken, polis olayı resimleyen gazetecileri de dövüyor, gözaltına alıyor ve yetkililer Didar Şensoy'un zaten "şeker hastası olduğu", "kalpten öldüğü", "vücudunda

kesinlikle darp izi bulunmadığı" yolunda ardı ardına açıklamalar yapıyorlardı. Ancak tepkiler karşısında Ankara Valisi Bayar; "Polisin tutumu üzücü" diyordu.

İstanbul'dan başlayıp Çanakkale, Bursa ve Eskişehir cezaevlerini de kapsayarak Ankara'da Meclis önünde son bulan bu yürüyüşün en öne şimdi boştu ve ellerinde dilekçeleriyle yola çıkan direnişçiler yol boyunca Arjantin'li Plaza Del Mayo analarının simgeleştirdiği bayaz eşarbi ve karanfilleriyle önlerinde yürüyen Didar Abla'nın cenazesine dönüyorlardı.

İnsanların yaşamları işte böyle destanlaşıyordu. İnsanlar işte böyle evrensel olgularla buluşuyor, bir gövdede binlerce çoğalıyorlardı. Faşizm böyle onurlu insanların ak kanlarında karanlıklara gömülüyor ve egemenlikler her şeye rağmen bu kararlılıklarla yerle bir ediliyordu. Bir ana Meclis'in merdivenlerine yumruklarıyla vurarak "İnsanlık onuru işkenceyi yenecek!" diye haykırıyor ve işte böyle bir ülkenin mazlum halkları en zorlu süreçlerde bile o merdivenleri parçalayarak güneşe merdivenler dayama gerçeğinden kopmuyorlardı. Direnişi kırmak için gençlerin tutuklanması oyununu tezgahlayan oligarşi, Didar Şensoy'un Meclis önüne oturarak "Çocuklarımı serbest bırakmadıkça buradan ölümü kaldıramazsınız" diye haykırması ve bir kitle önderinin coşkusuyla gerçekten kalkmaması, gerçekten dediğini yapması ve ölmesi ile yerle bir oluyordu.

Devrimcisi, ilericisi, demokrati ile uzun yılların suskunluğunun basıncıyla yası ve her yöresinde ondan izler taşıyan İstanbul, bu ağırlığı onun cenazesine binlerce kişinin seferberliği ile karşılayarak atar gibiydi. Ya cezaevlerindeki tutsaklar?

Evet, devrimler kanla, canla yazılan bir manifestoydu. Bu insanlar katliamlara ve göreve gidercesine gittikleri-gidilen ölümlerle tanıştılar, amaç son derece büyük bedeller isteyecek denli önemliydi, zorluydu. Bunu biliyorlardı. Ama bu ölüm, bu süreçte ve böylesine gelen onurlu ölüm isyanla, gözpınarlarını çaresizlikle örmüştü ansızın. Zindanların bacısını kaldırmak nasıl güç olmayacaktı şimdi? Savaşın bütün benliği sarıp sarmaladığı gövdelerde, savaşmamayı, böyle ölümleri demir parmaklıkların ardında, sessizlik içinde kabullenmek olası mıydı?

Diğer bütün eylemlerin yanısıra özellikle 12 Eylül sonrası cezaevleri direnişçilerinin dışarıdaki soluklarından olmuş, adının geçtiği, başka nedenlerle bulunduğu çeşitli ortamlarda, zindanlarda faşizme karşı boyun eğmeme tavrının çağırışını haline gelmiş bu ananın ablanın ölümünü duvarların içinde yaşamak daha da güç değildi mi?

Sadece onu uzun yıllardır tutsaklık koşullarında ve dışarıda, hem ana sıcaklığı hem de mücadelecilik kişiliğiyle omuzbaşında görme onurunu ve kıvancını yaşayan MLSPB'liler, MLSPB tutsakları değil, bütün devrimciler ve ilericiler birşeyler yapabilmeyin çabası içinde yoğunlaşıyor, dilediklerini yapamamanın acısıyla kıvrılıyorlardı ve duvarlardan günler boyu "Didar Şensoy Ölümsüzdür", "Didar Şensoy'un Hesabını Soracağız" sloganları yankılanıyordu.

Metris cezaevinden oğulları, kızları, kardeşleri diyorlardı ki; "Yıllardır tüm ilericiler, demokrat ve devrimcilere yönelen baskı ve işkence ile çeşitli uygulamalara karşı insan onurunu koruma mücadelesini aktif olarak destekleyen ve yaşamı pahasına en önde sürdüren, yürekli ve sevgi dolu anamız, Didar Şensoy'u yılmadan yürüttüğü mücadelemiz içinde yitirdik. Adını ve yaşamının başeğmezliğini onurlu bir mücadelenin simgesi olarak yaşatacağız."

Aydın E Tipi Cezaevi "Acımız ve öfkemiz sonsuzdur. Onun mücadelecilik ve yılmaz kişiliği hepimize örnek olacaktır" diye haykırıyordu. Ankara Kapalı Cezaevi tutsakları; "Seni kalbimize gömdük. Örnek yaşamın, mücadelenin yolunu aydınlatacaktır" diyorlardı.

Mamak Cezaevi'nden; "Onurumuzla başımız dimdik yürüyebiliyorsak, bunu sana, sizlere borçluyuz, saygıyla anıyoruz. Sen varken ölüm uzaktı. Ölüm geldiğinde, özgürlük yolunda uğraşınla yanımızdasın, yüreğimizde, bilincimizdesin" diyordu.

Gaziantep'teki tutsaklar; "Yüreği sınırsız sevgilerle dolu anamızı kalbimize gömdük".

Ermenek'teki siyasi tutsaklar, "Halkımızın gönlünde sonsuza kadar yaşayacak" mesajlarını iletirken, yine Metris'ten; "Tarih, karanlığı yenme kararlılığı, direnişidir. Yarına attığımız köprüde, zulme karşı yürüyüşümüzde, omuzbaşımızda yiğit ana sıcaklığını duyarken onurluyduk. Şimdi ise; O içimizde yaşattığımız canlı başeğmezlikle karanlığın maskelerini nasıl indirdiğini yaşamın

kadar ölümünle de kanıtladın. Direnirken ve ölürken sunduğun çağrı yaşayacak. Ne mutlu bize, böyle canlarımız var. Ne mutlu yarınların aydınlığı böylesine insanlık duyarlılığının üzerinde yükselecek. Büyük acımızı, onurlu anısı önünde içtiğimiz andımızı yaşama dönüştüreceğiz" deniyordu.

Malatya, Diyarbakır, Erzurum, Erzincan, Çanakkale, Mersin, Eskişehir, Samsun cezaevlerinden de aynı mesajlar veriliyordu.

Onun yine uzağında olmadığı ve aynı yılın ilkbaharıyla birlikte toprağın yüzeyinde can tutan öğrenci gençlik hareketinin de Didar Ablalarına ilişkin mesajları ve andları vardı: "Sen yaşama açılan bir penceresin. Seni unutmayacağız" diyorlardı. "Ablamız Şensoy'u yitirdik, yaşamı örnek olsun" diyorlardı. "Yükselttiğin insanlık ve özgürlük mücadelesi bayrağını biz omuzladık" diyorlardı.

Ve ülkenin içinde siyasi tutsak bulunan onlarca cezaevinde açlık grevleri yükseliyor, geleceğin onurlu ve insanca yaşam için mücadele edenlerin olacağı, Didar Abla kimliğinde bir kez daha vurgulanıyordu: Metris cezaevindekiler "Siyasi tutukluluk hakkının kabulü ve buna uygun düzenlemelere yönelik genel talepler için ve cezaevlerindeki yaşam koşullarının iyileştirilmesi için başlattığımız açlık grevi, baştan saptadığımız şekilde 265 kişi ile 15 gün toplu ve daha sonra gruplar halinde dönüşümlü olarak 41. gününü doldurarak başarıyla 23.9.1987'de sona erdirilmiştir.

Bizlere anlamlı desteklerini sunan tutuklu yakınlarına, yakın ilgisi dolayısıyla demokratik kamuoyuna teşekkürlerimizi sunuyor, mücadelemizde şehit düşen Didar Şensoy'un anısı önünde saygıyla eğiliyoruz" diyorlardı. Aynı şekilde Gaziantep, Bursa, İstanbul-Sağmalcılar, Diyarbakır, Ankara Merkez ve Mamak, Antakya, Bartın, Erzurum cezaevleri açlık grevlerine gidiyor, yüzlerce tutsak şehit ablalarını bir kez de bu biçimde selamlıyorlardı.

Yurt dışında ise değişik görüşlerden gruplar Atina'da Anadolu Ajansı'na basarak, "Şensoy, hüriyet yolunda verdiği mücadelede, Türk Faşist Cuntası tarafından öldürüldü" mesajını geçerken, Amsterdam'da, Dam Meydanı'nda kırmızı karanfil işli beyaz eşarplı ve çoğunluğunu siyasi mülteci kadınların oluşturduğu göstericiler Didar ablayı selamlıyorlardı.

"Analar yine yırtıyor yazmalarını

Kara haberler koşuyor heryerde

Telgraf tellerinde

Haber bültenlerinde

İlk çağların bir uzay çağdaşlığı

Okunuyor yine kan efsanelerinde"

İstanbul, bu kez Kardelen'i, onun alışageldiği eylem yolculuklarından; kara gözlerinde bir görevi daha yapmanın gururlu ifadesi, mağrur gövdesiyle dikilişiyle, dönerken değil, ıssız bir mücadele sürecinin bir avuç mücadelecisinin en önündeki bu erdemli ve yiğit kadını, artık bir direniş şehidi olarak ve silahların onca suskunluğunun orta yerinde ve bildik isyancılığının Marmara'yı utandıran dinginliğinden ötürü ellerini yüzüne kapatarak; karanfilleriyle, beyaz eşarplarla donatılmış tabutu içinde karşılıyordu.

Emperyalizmin, oligarşinin ve faşizmin zincirlerini parçalamak için seferberlik kaçınılmazdı. Ve bu ülkenin namuslu evlatları, erdemli anaları seferberlik nedir çok iyi bilirlerdi. Didar Abla'nın cenazesini yılların unuttuğumuz bir seferberlikle karşıladılar. Yürekerin dinginliği boranlarla kavruldu, tüm ikirciklenmeler, buncasına tahammül edememenin isyanıyla sıkılı yumruklarda 'and'a durdu.

Bu çok ışıklı simge kadın, sadece işkenceye karşı direnmeyi ve boyun eğmemeyi, zindanları mücadele mevzisi yaparak yıllar boyu işkenceyi yenmeyi somutlayan savaş tutsaklarının yılmaz ablası değil, proletaryanın bütün sınırlı haklarının da gaspedildiği bir süreçte ülkenin sömürücü işbirlikçilerine tavır alma ve eylemler koyma bilinci gösteren sınırlı sayıda işçinin "onurunuz onurumuzdur" diyen omuzdaşı değil, ölümünden daha birkaç ay önce yükselmeye başlayan öğrenci gençliğin hareketliliğinin de içinde, onların direnişlerinin de orta yerinde bulunmak isteğiyle yanıp

tutuşan ve bu gençleri Didar Ablalarını akademik zeminde yükselen eylemlerine çağırmadıkları için azarlayandı da. Aynı zamanda yine dönemin ilk demokratik çalışmalarının da en önündeydi ve İnsan Hakları Derneği kurucusu, Af Komisyonu üyesi, SHP üyesi kimlikleriyle ülke siyasal gündeminin her yönüyle içindeydi. Nitekim, ölümü karşısında, aydını, yazarı, sanatçısı, vb. ile ülkenin kafasını ve yüreğini karanlığa teslim etmemiş bütün kesimlerden gelen tepkiler, O'nun mücadeledeki yerini ve kaybın büyüklüğünü gösteriyordu.

Özellikle bu zifiri gecede işkenceden, baskıdan ve zulmün her türlüşünden bir an soluk alıp başlar gökyüzüne çevrildiğinde görülen ender yıldızlardan biriydi Kardelen. Düşmanın bütün silahlarına rağmen silahsız kuşatılmışlığın girdabında, sadece hiç kınına sokulmamış gövdeler kuşanılıp yürünürken onun sıcaklığını omuzbaşında duymak, o gerçek aslanın "direnin aslanlarım, direnin yiğitlerim" diyen sesiyle çoğalmak, dünyanın yaşanabilecek en güzel duygularındandı. Yine biliniyordu ki, yenildik zannedenlerin yenilgisi sadece kendi cahil, korkak ve bahtsız kimliksizliklerindeydi. Ve işte Kardelen aynı yıllarda yenilmezliği; yaşamıyla da, ölüme duran eylemiyle de düşmanın dahi yadsıyamadığı ölçüde görkemli kılmıştı. Yaşananlar elbette güçtü. Acılar elbette zorluydu. Ama öylesine büyük amaçlar çizilmişti ki ve öylesine tarihin öznesi olunmuştu ki, bunlara rağmen bunları bilerek yürürken kolaylıktan sözetmek imkansızdı. Çevredeki pasifikasyon ve yılgınlık çemberinin basıncı, ucuz yaygaraların, demogojik çalımların, sınıfımızla ilgisi olmayan siyasi haydutların sınıfımızdan çaldıkları sahte sloganların sefaleti ortadaydı. Bu sefalet tablosunda, karşı devrimin kurşunlarının fazla sekmeyeceği, en öndekilerin soylu gövdelerini bulmakta gecikmeyeceği bir gerçeklikti. Ve savaşçılar şimdi de zulme karşı olmanın, proletarya ve onun müttefiklerinin zaferi için savaşmanın Türkiye'li selamını, tarihin bütün zamanlarına ve sınıf savaşlarının bütün boyutlarına hem bir omuzdaşlarının hem de sevgili ablalarının ölümüyle gönderiyorlardı.

Bir kadının savaşı, bir kadının direnişçiliği, bir ananın yılmazlığı kuşkusuz daha soyludur, daha derindir. Çünkü bir kadın halk savaşçısı, bir kadın önder çok daha fazla zincir parçalayarak yürümek zorundadır.

Bu, çok katlı bir karanlığın çok boyutlu ışığı ile gurur duymak, ona daha fazla sahip çıkmak ve onun mücadelesiyle daha fazla özdeşleşmek, onun bütün erkek ve kız çocuklarının, erkek kardeşlerinin ve kız kardeşlerinin içinde elbette daha fazla ülkesinin kızkardeşlerinin ve onun kız evlatlarının hakkıdır. Çünkü onların, Kardelen'in parçaladığı zincirler içinde yakalayacakları çok daha fazla halka vardı. Ve ondan dolayı onlar, bu yaşamın yığıtlığında biraz daha fazla gurur payına sahiptirler. Ve ondan dolayı 1 Eylül'de bundan böyle ülkemizin bütün emekçi kadınlarının ve savaş yolunda yürüyen bütün kadınların coşku ve mücadelesi haykırılacaktır. Türkiye'li kadınların parçaladığı zincirlerin ve onların önderliğinin simgesi Didar Abla adıyla duyulan gurur halkın bütün kadınlarının başlarında kardelen taçları olarak takılacaktır ve her 1 Eylül'de biraz daha yükselen devrimci savaş; onlarca, yüzlerce, binlerce Didar Şensoy'la meydanlarda, fabrikalarda, okullarda, dağlarda, zindanlarda çoğalarak bütün dünya emekçi kadınlarına muştulanacaktır.

Kuşkusuz, bunlar Didar Abla için ilk solukta söylenmesi gereken ve söylenebilecek sözlerdir. Ama daha önemlisi, onun mücadele ettiği, yaşadığı ülkesinin koşullarını, öğrettiklerini bıraktığı dersleri görebilmektir.

İNSAN HAKLARI MÜCADELESİNDE

DİDAR ŞENSOY'UN YERİ VE ÖĞRETTİKLERİ

Kabul etmek gerekir ki, insan haklarını yerleştirme ve savunma olgusunun bilinçli bir nitelik kazanması, 12 Eylül sonrasına rastlar. 12 Eylül öncesinde onca iri söze, iddialı hedeflere karşın

mücadelenin bu yönlerine ilişkin konularda, bu karakterde adımlar ve ayakları yere basan bir pratik yoktur. Devrimci bir dalga boyutlarına ulaşan kitle potansiyeline karşın, mücadelenin niteliği ve yürütülüş biçimi, birçok hata, eksik ve zaafı da içermiş, diğer eksiklikler yanında, insan hakları doğrultusunda bir eğitim, bu temelde demokrat bir kamuoyu yaratmak, insanları bu değerler çerçevesinde eğitmek eksik bırakılmıştır. Durumun bu özellikler kazanmasında somut güncel çabanın, genel politik mücadeleye tabi kılınma adına eksik bırakılmasının da payı vardır kuşkusuz. Söz konusu olan toplumsal çizgilerin devrimci saflardaki izdüşümleridir.

Toplum olarak bu bağlamda öne çıkan eksiklikleri, genel bir olgu olarak demokratik değerlere sahip çıkmaması, demokratik taleplerin yaygın bir taban bulmamış olması biçiminde özetleyebiliriz. Bu durumun toplumsal pratik içinde aldığı somut biçimi ise en yaygın anlatımla "hak verilmez, alınır" gerçeğinin Türkiye'de yeterince kavranamaması ve bu temelde bir mücadele geleneğinin yeterince oluşmaması şeklinde belirtebiliriz. Mücadele içinde kazanılmış haklar olmadığından bu hakların bilincine varmak, savunmak ve kalıcı mevzilere dönüştürmek, sonuç olarak da nihai çözümü ancak böylesi bir sürecin üzerinde değerlendirmek gerçeği toplumsal pratik içinde yeterli bir düzeyde ses bulamamış, nihai çözüm adına pek çok şey ertelenmiş, ya da söylenenler ancak teorik söylem düzeyinde kalabilmiştir.

Kuşkusuz bu durum, burjuva devrim sürecinin özellikleriyle bağlantılıdır. Türkiye'de burjuva devrimi süreci demokratik bir içerikle birlikte gelişmemiş, feodalizme karşı tavır, toprak sorununun hareketlendirdiği köylünün bu talebine karşı çıkmak ve onu feodalizme karşı mücadelenin etkin bir unsuru olarak kullanmak, burjuva demokratik kurum ve olguları kitlelerin talepleri olarak, bu taleplerin üzerinde yükselterek topluma maletmek gibi özellikleri içermemiştir. Burjuvazinin kapitalizmin gelişme özelliklerine sahip olarak kazandığı nitelik, burjuva devrimine çarpık ve eksik bir karakter kazandırmış, dolayısıyla da demokrasi ve özgürlük sorunlarının toplum açısından anlamı, iç dinamizme dayalı gelişme eksenine sahip toplumlardan oldukça değişik yanlar içermiştir.

Türkiye'nin tarihi, bu yönüyle bir çelişkiler tarihidir. Halk bir çok durumda haklarının gasbına tavırsız kalmış ya da en azından tepkisini ifade edememiş, mücadele edemeden verilmiş "haklar"ın gasbına tavır alacak, bu haklara sahip çıkacak bilincin topluma yeterli ölçülerde mal olmadığı birçok kez ortaya çıkmıştır. Burjuva değerlerin ve demokratik hak ve bu kurumların, toplumsal bir talep olmadan topluma mal edilmesi çabasının tipik bir sonucudur bu. Ve bir çok durumda tutuculuğun güçlenmesi, ya da taban bulmasının önemli etkenlerinden olmuştur. Halkın 1961'de onayladığı Anayasa'nın 20 yıl sonra bu kez büyük bir çoğunlukla değiştirilmesi yönünde oy kullanarak tüm haklarının gaspını onaylamasının, rekor düzeye ulaşmış grevlerin bir günde bıçakla kesilmesine sona ermesinin kökeninde yatan en önemli nedenlerden biri de budur. Toplumsal gelişme düzeyinin henüz bir talep durumuna getirmediği düzenlemelerin topluma empoze edilmeye çalışılması, hem toplumun onları benimsememesini getirmiş, bu çelişkili durum halkın otorite karşısında sahip olduğu edilgen özellikleri destekleyen, harekete geçmesini engelleyen temellerden biri olmuş, birçok açıdan bu yurtsever güçler de bu durumdan önemli ölçüde etkilenmişlerdir.

Bu niteliğin bir ürünü olan ve emperyalist kültürün en uç örneklerinin en yoz biçimde ses bulabildiği, etkili olduğu, öte yandan ona tepki olarak fanatizme varan bir tutuculuğun önemli taban bulabildiği, çarpık kültürel ortama 12 Eylül ile birlikte eklenecek yığılılığın, yozlaşmanın, kaçışın her türden ifadesi, her türden iz düşümü, devrimci eylemin olmadığı, devrimci kültürün çözüldüğü, otoritenin güç gösterisi koşullarında, daha bir yaygınlaşmış, kültürel çarpıklık ve yabancılaşma daha bir etkili olmuş, sancılı ve zor bir süreç, dönemin her açıdan öne çıkan özelliği olmuştur.

İşte bu ortam, tüm zorluklar, sancılar, tüm bu çarpıklıklar, kaderciler ve boyuneğen kültürel ortam, Didar Abla'yı ve onun bayraktarlığını yaptığı mücadeleyi daha iyi anlamamızı sağlayacak, bu mücadelenin kökeninde yatan, onun çıkış mantığı olan ve mücadelenin başlangıcı için dar bir çevreye sınırlı da olsa, sorunları geliştirecek olan, daha da geliştireceği, yaygınlaşacağı

kaçınılmazlaşan bir özelliğini, sancılı ve zorlu bir süreç sonucunda kazanılmış bir niteliğini bize vermektedir: "Hak verilmez, alınır" Elbette bu onlarla başlamış değildir. Daha öncesinde de bu ülke bu anlayışın ifadesine ve bu çerçevede eylemlere tanık olmuştur. Ancak bu kez, ileri ve nihai çözüm adına, bu nihai çözüme tabi kılınarak ele alınan, ne var ki çoğu kez somutlaştırılmamış, güncelleştirilememiş, sorunların toplumsal pratik içinde anlamlandırılması söz konusudur. 12 Eylül süreci boyunca diğer bir çok alanda olduğu gibi, insan hakları çerçevesinde de gasbedilen, fütursuzca çiğnenen değerleri savunma temelinde oluşan ve adım adım bilinçlenmeyi içeren bir sürecin sonucudur bu.

Yani geçmişte çoğu kez soyut birer söylem olan sorunlar bu dönem somutlaşmış, sınırlı bir çerçevede de olsa, halk içinden bilinçli bir destek bulmuş, kendisine güçlü bir temel oluşturmuştur. İnsan hakları ve demokratik değerlerin savunulması bunlardan biri ve başlıcasıdır ve söz konusu niteliğe oturması da büyük ölçüde tutuklu ailelerinin mücadeleleri ile oluşmuştur. Bu kuşkusuz rastlantı değildir. İşkence olayının alabildiğine yaygınlaştığı, ülkenin açık bir cezaevine dönüştürüldüğü, kitle halinde işkencelerin uygulandığı bir dönemde, işkenceye bizzat uğrayanlar ya da onun acılarını en çok duyanlar, birinci derecede tanığı olanlar, doğallıkla ona karşı hareketin başını çekmiş, bu bağlamda bir kamuoyu yaratmaya, bir temel oluşturmaya yönelmiştir.

Soyut bir işkence söylemi değil, bizzat onu yaşayanların başlattığı bir temeldir sözünü ettiğimiz. Ve bugün, insan hakları sorununun bu ülkede bir kamuoyu yaratmış olmasının kökeninde yatan da bu nedendir.

Çıkışı ise, cezaevlerinde 12 Eylül'le birlikte başlayan direnişlere dayanır.

12 Eylül'le birlikte boyutlanan işkencenin, cezaevleri için içerdiği anlam, tutukluları sahip oldukları siyasal kimlikten uzaklaştırmak, kişiliklerini ezmek, devrimci yurtsever değerlerinden uzaklaştırılmak, bu değerlere yabancılaştırılmak, ezik, yalın, pişman bireylere dönüştürmek çabasıdır.

Cezaevlerindeki sürekli, yani aylar, yıllar sürecek bir işkence ortamının muhalifler üzerinde yıldırıcı bir etki yaratacağı hesap edilmiş ve bu temelde topluma, sesinizi çıkarırsanız sizi bekleyen sonuç bu olacak mesajının verilmesi amaçlanmıştır. Bu çabanın birebir karşılığı pişmanlık duygularının açıktan dile getirilmesi değil elbette. Bu nitelik daha değişik biçimlerde de ifade edilebilir, ediliyor. Dönemin koşullarına egemen olan baskı ve yalınlık ortamı, toplumu birbirine yabancılaşmış bireyler toplamına dönüştürme çabası, çeşitli düzeylerde ses bulmuş ve olayların cezaevlerine yansımış biçimi yaygın ve fütursuz bir baskı, sürekli bir işkence olmuştur.

Emperyalist rehabilitasyon programlarının deneyleri ile, bu yönde oluşturulan birikimin üzerinde yükseltelen söz konusu politika, hiç kuşkusuz direnişi de beraberinde getirmiş ve ilk elde kitlesel direnişin gündeme geldiği yerlerden biri olan İstanbul cezaevleri faşizme karşı direniş odaklarından biri olmak işlevini de yüklenmiştir.

Bu tavır doğallıkla tutuklu yakınlarını yakından etkilemiş, devrimci hareketin bir eksikliği olarak, politik ortamın devrimci kavganın dışında sayılabilecek, politikayla ilgileri daha çok bir devrimcinin yakını olmak düzeyinde kalan bu insanlar, işkencenin ve etkilerinin doğrudan bir parçası, fakat ona karşı mücadelenin de önemli bir halkası durumuna gelmiş ve bu noktada bilinçlenme başlamıştır.

Sürekli baskı ve işkence koşullarının, onca direnişe, açlık grevine karşı bir türlü son bulmaması, onları neden'li, niçin'li sorulara itmiş, işkencenin somut sorumlusu olarak cezaevi idarelerini gören yaklaşımların olayların gelişmesi sürecinde sorunu daha yakında görmelerini getirmiş ve bu gözlemlene sürecinin aynı zamanda sürekli bir uğraşma ve çalışmayı içermesi, bilinçlenme ile kararlı bir mücadelenin gerekliliğini, sorumluluk duygusu ile çözüm yolunda örgütlenmenin önemini kavranmasını içermiştir. Sonucu herkes biliyor. Bu sonuç işkenceye karşı mücadele sorumluluğundan uzak çevrelerin değil, işkenceyi bizzat yaşayanların başlattıkları direnişin, onların yakınlarının elinde ses bulması, onların bilinçlenmesi ve örgütlenmeye yönelmesi temelinde yükselmesi gerçeğidir.

Didar Abla'nın bize öğrettiklerinden çıkarılması gereken sonuç budur. Yani halka gerçekleri kavratmanın biricik yolunun soyut bir söylem ya da devrimci eylemin ayakları yere basmayan bir çerçevede yürütülüşü değil, devrimci eylemin halkı etkileyebildiği, mücadeleye seferber edebildiği, somut ve düzenin işleyişini teşhir edici bir temele oturabildiği oranda kazanılmış bir bilinç ve mevziler elde edebilme gerçeği...12 Eylül koşullarında işkenceye karşı, devrimci eylemin aldığı biçim, nesnel olarak cezaevlerinde yükselen direniş dalgası olmuş ve direnişler, işkencenin gerçek niteliğinin, amaçlarının kavranmasının yolunu açmış, tutuklu yakınlarını harekete geçirdiği oranda güçlenmiş, süreklilik kazandıği oranda bilinçlendirmiş, örgütlenmeye itmştir.

Belli bir aşamadan sonra, tutuklu yakınlarının bağımsız insiyatif kazanmalarını, yıllarca yakınları ile görüşemedikleri hareket gerekliliğini kavramalarını, örgütlenmelerini, bu yolda kendi çocuklarını şaşırtacak başarılar elde etmelerini, kazanılmış değerler oluşturmalarını getirmiştir. Çocuklarına karşı duyarlılıktan yola çıkan bilinçlenme, onları grevci işçinin, direnişçi öğrencinin yanında dayanışma eylemlerine kadar götürmüş ve kendi yaşantıları ile mücadele edilmeden hak elde edilemeyeceğini görmüş, kavramışlardır.

Didar Abla, tutuklu yakınlarının adım adım bilinçlenmesi ve kazanılmış değerler oluşturmaya yönelmesi sürecinin başlatıcısının, bu ölümsüz sembolün yaşantısının gösterdiği ikinci önemli sonuç ise ; onun bilinçlenmesi ve kendini yenilemesi sürecinde yaşayarak öğrendiği ve pek çokları için hala söylem olmaktan öte gitmeyen bir diğer gerçek, hakları almanın, onların gerektiği biçimde savunulmaması durumunda, fazlaca bir şey ifade etmeyeceği gerçeğidir.

Didar Abla, daha önce soyut olarak bildiklerini yaşayarak görmüş, cezaevlerindeki her direnişle, her açlık grevi ile birlikte elde edilen hakların, birkaç ay sonra yeniden gasp edilmesinin nedenlerini yeterince kavramıştır. Kazanılmış haklar mevzilere dönüştürülüyorsa, tek başlarına ciddi bir açıklayıcılığa sahip değildi ve çözüm olabilmekten uzaktı. Kazanılmış bir mevzi ise, sürekli mücadele anlamına geliyordu. Bu nedenle durmadan, ara vermeden, kendi özel yaşantısını her şeyi ile feda ederek elde edilmiş hakları koruma yolunda sürekli bir çabayı sürdürmekte, duyarlılığı canlı tutmaya çalışmaktaydı.

Tutuklular için mücadele etmek yalnızca kardeşinin bulunduğu cezaevindeki durumla bağlantılı olmaktan çıkıyordu giderek. Cezaevinde açlık grevinin olduğu sıralarda doruğa çıkan tutuklu yakınlarının girişimleri giderek onda sürekli bir çalışma anlamını kazanmıştı. Artık Türkiye'nin neresinde baskı ve işkenceye karşı bir direniş gelişse, O oradaydı. Böyle bir ortamın olmadığı zamanlarda bile, ara vermeden, bıkmadan, usanmadan her kapıyı çalıyor, bir suret olmayı aşamayan "yetkililer"le dişe diş boğuşarak, bu sorunların herkesin sorunu olduğu inancıyla, uzanabileceği her insanla, her çevreyle ilişki kurarak, konuşarak, onları sorunlara ortak etmeye çalışıyor, uzanabildiği tutuklu yakınlarını yeni girişimler için seferber ediyor, hazır tutuyordu. Politikayla ilgisi başlangıçta kardeşine duyduğu sevgi, mücadelesine duyduğu saygı ile sınırlı olan bir kadının yaşayarak öğrendiği bu gerçekler bizlere de bir şeyler öğretebilmelidir. Unutmayalım ki, bu ülke her zaman küçük başarılarla yetinmenin günü birlik pratiklerle erken başarı çıkarımları yapmanın ve bu yaklaşımların yıkımının örnekleriyle doludur.

Anımsayacak olursak, 1975-80 sürecinin boyutları, birçok açıdan ciddi bir devrimci dalga anlamına gelmekteydi. Kitlese düzeyde ulaşılan güç, devrim beklentisinin yalnızca örgütlü kitleyi değil, aynı zamanda toplumun hemen her kesitini önemli oranda etkileyebilmiş olması, sosyalizmin bir umut, bir seçenek olarak yarattığı etki alanı bu tür bir çıkarıma yeterli temeli oluşturmakta. Ne var ki, söz konusu durumda bir devrimci dönüşüm gerçekleştirilemedi ve kabarış karşı devrim tarafından boğuldu. 11 Eylül günü rekor düzeyde olan grev sayısının 13 Eylül günü sıfırlanmış olmasının kökeninde yatan gerçek, devrimci dalganın bir abartma, bugünden düne bakarak yapılmış bir yakıştırma olduğu anlamına gelmez. Bu gerçek; sahip olunan gücü, kitle potansiyelinin değerlendirilememesini vermektedir bize... Yaşanan süreç içinde önemi ve anlamı tam olarak kavranamayan kitlese yükseliş, politik iktidar mücadelesine kanalize edilemediği, süreci dönüştürücü nitelik ve çapta öncü bir örgüt potasına akıtılamadığı ve karaktere uygun biçimde mevzilendirilemediği için, sonuç çözülme olmuştur. Ancak bizim güçsüzlüğümüz oranında güçlü,

bizim faaliyetsizliğimiz oranında otorite yaratan karşı devrim, yarattığı bu görüntüyü, yenilmezliğinin bir kez daha kanıtlanması ve kendisine karşı hareket eğiliminin kökünü kurutma yolunda etkin biçimde kullanılmış, yıllarca politik eylemin en güdük, en düşük düzeyinde kaldığı koşullarda tüm olanaklarıyla bu ortamı sürekli kılmaya, yenilmezliğini mutlaklaştırma anlayışlarını doğurmaya yönelmiş ve devrim beklentilerine, sosyalizmin " umut" olma niteliğine büyük bir darbe vurmuştur. Tüm bu sürecin açığa çıkardığı bir gerçek olarak, "kitlelere mal olma" nın yetmediği, ezilen sınıf ve katları militanlaştırma ve onların hareket eğilimlerini devrimci eyleme dönüştürmedikçe, sağlanan başarıların ancak yüzeysel kalacağı ve bu niteliğiyle yenilen her darbenin, devletin yenilmezliğinin "mutlak gerçeklik" olarak kavratılması çabasına hizmet edeceği gerçekleri, karşımızda durmaktadır.

Geçmişte bu gerçeği ancak soyutlama düzeyinde kavramanın, toplumsal pratik içinde ona ters düşmenin sonucu; Türkiye solu açısından, geçmişinin çok gerisinde bir noktaya düşmek olmuştur. Bugün bu gerçeği soyut bir söylem olmaktan çıkararak, geri bir noktadan da olsa savaşı sürdürmek göreviyle karşı karşıyayız. Bu yolda saptanacak taktikler, bu gerçeği soyut bir söylem olmaktan çıkararak, geri bir noktadan da olsa savaşı sürdürmek göreviyle karşı karşıyayız. Bu yolda saptanacak taktikler, bu gerçeği kavramanın, kazanılmış mevziler oluşturabilmenin yolunda bir ön koşul olmasına dayanmalıdır. Ve kazanılmış mevzilerin içermesi gereken anlamı açmak zorundadır.

Didar Şensoy'un ve önderliğini yaptığı tutuklu ailelerinin yıllarca yürüttüğü çalışmalar, bize, bu yönde çok şey öğretmelidir. Onlar çok sınırlı sayıda insanla başlayarak, baskının ve yığınlığın en yoğun olduğu bir dönemde bilinçlenme, ilerleme ve örgütlenme süreçlerini iç içe yaşayarak toplumsal pratik içinde, onun bir parçası, hem tanığı ve hem de yapıcıları olarak gösterdiler ki, halka mal olmuş değerler çok şeydir. Ne coplanmak, ne tutuklanmak, ne işkence görmek ve ne de hakarete uğramak, tehdit edilmek onları yıldıramamıştı. Yerlerde sürüklenirken bile biliyorlardı ki, yaşadıkları insanlık görevidir. İşte bu bilince ulaştıkları andan başlayarak, hiçbir neden; evet hiçbir neden onları birşeyler yapma istek ve kararlılığından uzaklaştıramazdı. İşkenceye maruz kalmak ve evet, ölmek, artık caydırıcı olmayacaktı onlar için, çünkü, bir kez gerekli bilinci toplumsal pratik içinde yaşayarak öğrenmişlerdi ve çünkü anlamışlardı ki, sürekli mücadele olmadıkça, baskının kurumsallaştığı bir ülkede "hak" denilen şey ancak göreceli olabilir.

Didar Abla, daha baştan, sosyalizmin, sosyalist eylemin bir taraftarı, coşkulu bir savunucusuydu. Ama bu tutumu mücadele ile, üzerine düşenleri yapma ve bununla da yetinmeyerek daha ilerilere taşıma gerekliliği ile tamamlaması ve giderek daha çok bilinçli bir temelde, toplumsal pratik içinde genel mücadelenin, politik iktidar mücadelesinin bir parçası durumunda yürütülmesine yönelmesi, daha sonra sürecin bir parçası durumuna gelmesiyle yükselmiştir.

Bugün kadercilikten "anarşizme", yeşilciliğe kadar her çeşit düşüncenin ve her çeşit sapkınlığın taban yaratmaya çalıştığı, dergileriyle yazılarıyla ses bulmaya, etki alanı oluşturmaya çabaladığı bir ülkede yaşıyoruz. Bu düşünsel karmaşa, yenilgi sonrası ortamın bu karakteristik özellikleri, kuşkusuz politik iktidar mücadelesinin yeniden ve daha güçlü temellerde yükselişi ile birlikte paramparça olacak.

Çünkü onların, tüm bu "sivil toplumcu", yeşil, alternatif, vb. saçmalıkların görmedikleri gerçek, Türkiye gibi bir ülkede, her türlü muhalefete ilişkin çıkarımlarıdır. Bu temel ve bu çıkarımların anlamına verilecek karşılık, günümüzde birey olarak, bulunulan konumu belirleyecek, "ne yapmak gerekir" sorusunun karşılığını verecektir.

Böyle bir yöntemin hareket mantığı olarak kullanılması durumunda, yozlaşma ve kaçışlarının sahip olduğu gerçek nitelik kendisini kaçınılmazcasına gösterecektir. Siyasal düzene cepheden karşı olmayan her türlü akımın özelliği boş, kuru, soyut bir söylem ve böyle olduğu oranda da düzenden yana onun korunmasına ve yerleşmesine hizmet eden bir karakterden başka bir şey değildir.

12 Mart ve 12 Eylül dönemleri yeterince açığa çıkarmıştır ki, parlamentarist uygulamalar ve ona uygun kurumsallaşma, bu ülkede ancak yüzeysel kalabilmektedir. Gerçekten yeni sömürgeleşmeye koşut süren ve 12 Eylül döneminde kurumsallaşmasını tüm boyutlarıyla tamamlayan, geçmiş sivil

faşist hareketin yarattığı tabanı bu yönde kadrolaşma sorununun çözümü yolunda kullanan bir niteliktir, söz konusu olan.

Parlamentarizm bu niteliğin maskelendiği, kalıcı olmaktan; bu yolda bir gelenek yaratabilmekten, gereksindiği kurumları oluşturabilmekten uzak bir temelde sürmekte ve gücü bir gecede ortadan kalkmasına engel olmayacak düzeyde kalmaktadır.

"Türkiye'de çok şey değişti" diye tekrarlanıp durulan ve her defasında yozlaşmanın yeni tonlarını yüklenen söylem, olayı ne derce çarpıtırsa çarpıtсын bu gerçek değişmemektedir.

Evet, Türkiye'de pek çok şey ve bu arada kafalar önemli ölçüde dönüşmüştür. Ancak bu dönüşüm devletin sahip olduğu niteliği değiştirmeye yetmemiş, tam tersine onun yeni kurumlar oluşturması sürecini içermiştir. Toplumsal muhalefetin yaygınlaşması ve düzenin bazı kurumlarını değil, doğrudan kendisini hedef alan toplumsal bir pratikle birleştiğinde bu gerçek yeterince ortaya çıkacak kuşkusuz. Ancak böyle bir düzeye ulaşmadan da bu gerçeğin çarpıtılmasına karşı çıkılması ve bu temelde oluşan yapay ortamın etkisizleştirilmesi yolunda mücadele edilmesi gerekmektedir. Türkiye'de tek tek kurumların, yani parçaların düzeltilmesi ve bunun kalıcı bir niteliğe oturtulması, bütünün niteliğinin en temelde değişmesi ile mümkündür. Bu olmadan, açıkcası bir devrimle sorun çözülmeden birşeylerin değiştirilmesi ve iyileştirilmesi geçici olmak durumundadır. Faşist kurumlaşmanın ulaşmış olduğu düzey bunun dışında seçenekleri daha baştan ölü doğmak yazgısıyla karşı karşıya bırakıyor. Dolayısıyla değişik düzey ve içeriklere sahip olsak da her türden "hak"ın ancak ve ancak mücadele ile elde edilebileceğini, bu mücadelenin sürekliliği ile savunulabileceğini, kitleye mal edilmesi durumuna gelebileceğini ve bu kitle hareketinin genel politik iktidar mücadelesine aktarılması ile bir anlam kazanabileceğini görmek zorundayız. Ters durumda sürekli çelişkilerin durmadan yılgınlık üreten yenilgilerin her soluklanmada, mücadelenin her iniş kalkışında, yeni teorik açıklamalar üretmeye ve yeni bir toplumsal konumlanışa savrulmak yazgısına mahkum insanlar olmaktan kurtulamayız.

Didar Ablamız, hayatını verdiği mücadelesiyle bunu anlatmıştı. Başlangıçta bir taraftarı olduğu sosyalizmin biricik ve gerçek kurtuluş anlamına geldiğini görmüştü. Çalınan her bir devlet kapısı, konuşlan her yetkili, yeni zorlar, yeni bir engel anlamına geliyordu. Her direnişte elde edilen haklar, bir kaç ay sonra yeni bir saldırı dalgasının ya da kendini kanıtlamak isteyen yeni bir yetkilinin kurbanı oluyor ve her biri kendi denemelerine, saldırılarına gerekli dayanağı fazlasıyla buluyordu.

Askerlerin gidip sivillerin gelmesiyle, değişen yalnızca biçim olmuştu. Askerlerin yerini alan müdürler, bürokratlar, aynı karakterin değişik binalarına yerleşmiş değişik elbiseli suretleriydi sadece. Üstelik bu yeni görüntüye uygun olarak çıkarılan yasalar, kararnameleler daha fazla işleme karşı daha fazla uğraş anlamına geliyordu. Öte yandan her geçen gün düzen içi seçeneklerin ne kadar boş ne kadar umutsuz olduğunu daha fazla açığa çıkarmaktaydı. Kendilerine "sosyal demokratlığı" yakıştıranların, sorunlarını dinlerken gösterdikleri duyarlılığın, yalnızca dinledikleri anla sınırlı kaldığını, onların gerçekte bu doğrultuda bir yaklaşımdan ve çabadan çok uzak olduklarını, temelde farklı olmayan bir niteliğin değişik bir görüntüsü olduklarını yeterince anlamışlardı. Af vaadlerinin, işkenceye karşı mücadele sözlerinin sahteliğinin ayrımına varmışlardı. Kendisine, "demokratik solcu" diyen bir partinin onu kongresine alması bir rastlantı değildi elbette. O, insan hakları ve demokrasi sorunlarının gerçek çözümünün ancak düzenin niteliğinin değişmesi ile, sosyalizmle mümkün olabileceğini görmüş, anlamıştı. 1971'de başlayan ve ölene kadar yılmadan sürdürdüğü mücadelesinde yeterince öğrenmişti ki, bu düzen sınırları içinde elde edilecek haklar, her an gasp edilmeye, her an ortadan kaldırılmaya mahkumdur. Ve onları koruma yolunda çaba, ancak politik iktidar mücadelesine aktarılabilir, onun bir parçası olarak değerlendirilebilirse gerçek bir çaba olur. Nitekim Didar Ablamızın uğrunda canını verdiği haklar, üzerinden daha bir yıl geçmeden bir kez daha gasp edildi. Verilen onca söz, onca vaad unutuldu ve bir kez daha sürgünle cezalandırma ile infaz yapma tehditleri ile karşı karşıya kalındı. Çünkü devrimcilerin varlığı onların korkusu idi.

Öte yandan Didar Abla'nın mücadelesinden ve öğrettiklerinden bahsederken, mücadelede kadının yerine değinmeden edemiyoruz. Çünkü o aynı zamanda bir kadındı ve öğrettiği, bu doğrultuda da hatırlattığı gerçekler vardır.

MÜCADELEDE KADININ YERİ VE DİDAR ŞENSOY

Kadın sorununun, dünya ölçeğinde bir "sorun" olduğunun bilincine varılmasından hareketle bir tartışma konusu olması, kadının ezilen bir cins olarak üzerindeki baskılara son vermek, erkek egemen geleneklere karşı mücadele etmek yolunda harekete geçmek mücadelesi, kapitalist gelişme ile bağlantılıdır.

Kapitalizmin kapalı ve kendine yeterli ekonomik birimleri parçalaması aynı zamanda toplumsal dokuyu da dönüşüme uğratmış, bireyin toplum içinde sahip olduğu konum farklılaşmış, yeni bir kültürel, düşünsel ortam gelişmeye başlamıştır. Her alanda yaşanan bu dönüşümün kadınlar açısından içerdiği anlam, herşeyden önce kadının birey olduğunun bilincine varması olmuş ve toplumsal konumunu bu temel üzerinde sorgulamaya başlaması, kadın hakları sorununu gündeme getirmiştir.

Kapitalizm öncesi toplumlarda kadın, özel mülkiyetin ortaya çıkması ve ailenin oluşumundan başlayarak ikinci planda kalmış ve bu toplumların kültürü, onu çoğu kez ikinci sınıf insan saymış, üretim sürecindeki yerine bağlı olarak kadının bu noktayı bir cins olarak aşması mümkün olmamıştır.

Ancak kapitalizm öncesi toplumlarda kadın, özel mülkiyetin ortaya çıkması ve ailenin oluşumundan başlayarak ikinci planda kalmış ve bu toplumların kültürü onu çoğu kez ikinci sınıf insan saymış, üretim sürecindeki yerine bağlı olarak kadının bu noktayı bir cins olarak aşması mümkün olmamıştır.

Ancak kapitalizm ile birlikte üretim sürecinin sahip olduğu nitelik, bu örgütlenmeye ve hareketlenmeye yatkın bir sınıftan proletaryayı doğururken aynı zamanda kadının üretimdeki yeri açısından sahip olduğu nitelik dönüşmeye başlamış, oluşan düşünsel ortamın da etkisiyle, toplumsal bilinçlenme ve gelişmeden kadının payına düşen, bir cins olarak ezildiğinin bilincine varması ve bu temelde hareketlenmesi olmuştur.

Bu koşullarda kadın hareketlerinin de oluşması ve sesini duyurmaya başlaması kaçınılmazlaşmıştır. Kadın hareketi daha oluşum sürecinden başlayarak iki farklı eğilimi içermiştir. Bugün de süren bu farklı eğilimleri şöyle özetleyebiliriz.

Birincisi, kadının kapitalizm koşullarında kurtuluşunun olanaksız olduğunu hareket noktası olarak, kadın sorununun çözümünü, toplumsal kurtuluşa bağlı ele alan yaklaşımdır. Kadının ancak kısmen bilinçlenmesine uygun bir ortam yaratan, ancak bir cins olarak ezilmişliğine son vermesi olanaksız bir kapitalizmin varlığı, toplumsal kurtuluş sorununu bu sürecin başta özelliği durumuna getirmiştir. Kadın sorununun gerçek çözümünü, sosyalizm saptamıştır. Ancak yine sosyalizm, o aşamaya kadar ulaşılabilecek en ileri noktaya ulaşmak ve kadın haklarını sürekli ve daha fazla genişletmek yolunda bir mücadeleyi ön görmüştür.

İkincisi, kadın sorununun çözümüne toplumsal kurtuluş sorununun üstünde yer veren ve bu ikisini birbirinden soyutlayarak kadın sorununu öne çıkaran, burjuva içerikli bir akım olarak feminizm. Kapitalizm koşullarında ezilen kesimin kurtuluşunu açıkça ya da örtülü biçimde kabul etmek anlamına gelen ve sorunun çözümü yolunda sınıf hareketinden bağımsız örgütlenme ve programa dayanan feminizmin her tonu, sorunu çözümlenmede, toplumsal kurtuluş hareketinin dışında yer almış ve ona karşı bir noktaya savrulmuştur.

Kadın sorununun Türkiye'de gündeme gelmesi ise, oldukça farklı bir temelde gelişmiş, değişik yanlar içermiştir. Türkiye'de iç dinamizme dayalı bir gelişmenin olmaması, "kendisi için birey"in oluşumunu sancılı ve zor bir sürece bırakmış ve doğallıkla kadının ezilen bir cins olduğunun

bilincine ulaşması daha zor, daha sancılı olmuştur.

Kadın sorunu ilk kez, İttihat ve Terakki ile gündeme gelmişti. Ancak, burada, toplumsal bir talep değil, Batı'nın burjuva hareketlerinin etkisi söz konusudur. Kemalizm döneminde de olay bu çerçevede kalmış ve kadınlara kağıt üzerinde verilen bir takım haklar, kadın üzerindeki baskının niteliğini değiştirmemiştir. Kadın üzerindeki baskının Türkiye'de almış olduğu biçimi, uzun uzun örneklemeye sanırız gerek yok. Önemli olan bu baskının karakteristik özelliklerini görebilmektir. Bugün bu karakteristik özellikler, topluma dışardan empoze edilen emperyalist kültür ile yerel kültür arasındaki çatışma, (özellikle devrimci kültürün etki alanının darlığı koşullarında) giderek artan biçimde yoz ve kadercı bir kültürel ortam yaratmıştır. Çarpık ekonomik karaktere bağlı olarak birbirine temelden yabancı, ters unsurlar toplumsal sürecin sahip olduğu niteliğe koşut olarak birbirine harmanlanmıştır. Sonuç, oluşan yozlaşmanın kadına biçtiği ikinci sınıf insan konumuna sürekli ve derin bir içerik yüklenmesi biçiminde özetlenebilir.

Türkiye'de kadın, sınıfsal ve toplumsal sömürünün yanısıra ayrıca cins olarak da ezilmektedir. Dolayısıyla kadın cinsinin ezilmesine karşı çıkmak, bu doğrultuda programlar oluşturmak, bu programlara bağlı olarak kadınları devrimci savaş sürecinde hak ettikleri noktaya çekmek son derece önemli bir devrimci görevdir. Bu noktanın görev ve işlevlerinin ise en kısa biçimiyle, devrimci savaş sürecinin sorumluluk ve yükümlülüklerinin erkek ve kadın arasında her düzeyde paylaşılması olarak özetleyebiliriz.

Kadının toplum içindeki yeri, bir çok açıdan eksik ve genç olan devrimci hareketi de etkilemiş ve diğer çeşitli konularda olduğu gibi, bu konuda da genel bir eksiklik, bir çok durumda hatalı yaklaşımlar gündeme gelmiştir. Kendimizi bu genel özelliğin dışında tutmuyoruz. Başlangıçtan itibaren örgüt olarak, kurduğumuz ve geliştirdiğimiz ilişkiler çerçevesinde, genel düzeyin üstünde bir pratiğimiz olmuş, merkezi olarak sahip olunan perspektif ve uygulamalarla, gerekli yeterliliğe sahip kadın savaşçılar mücadelenin çeşitli cephelerinde yeteneklerine göre mevzilendirilmiş, savaşmış, örgütlenmişlerdir. Ancak sorunun yeterince dile getirilmemesi, bu temelde özel şekilde aşılmasını engellemiştir.

Didar Şensoy kadının mücadele içindeki yeri ve mücadeleye ortak edilmesinin anlamı açısından bizlere çok şey öğretmektedir. Onun 40 yaşından sonra faşizme karşı mücadele bilinci kazanması ve bu temelde kararlı bir mücadeleye atılması sürecinin ortaya çıkardığı gerçek, kadının mücadelenin her cephesinde, her biçiminde, her düzeyden görev alabileceğinin, birey olarak bağımsızlaşmasının ancak örgütlü mücadele ile anlam kazanacağını, cins olarak ezilmişliğe bireysel düzeyde son vermenin bir bütün olarak kadın cinsinin ezilmişliğine son verme yolunda mücadelenin de yine bu biçimde anlam kazanacağını önemli bir örneği olarak görülmelidir. 12 Eylül karabasanı boyunca, işkenceyi teşhir etme yolunda devrimci eylemin nesnel olarak kazandığı biçim olan cezaevi direnişleri, tutuklu yakınlarının ve özellikle de kadınların, anne, eş ve kardeşlerinin varlığı ile güçlenmiş, etki alanı onların çalışmalarıyla genişlemiştir.

Dünyanın başka yerlerinde de benzer örneklerin olması rastlantı değildir kuşkusuz. Baskı koşullarında mücadele, kadınların duyarlı kişilikleri ile birleşince, bu duyarlılıkla başlayan bilinçlenme ve örgütlenme, ezilen bir cins olmanın bilincine varma ve bu temelde mücadeleyi de içermiştir. Bu noktada hepimizin dikkat etmesi gereken şudur: Didar Abla ve tutuklu yakını kadınların mücadelesi ezilen cins olmalarının bilincine varmalarından sonra da, bu durumdan hareketle kadın sorununu mücadelelerinin eksenine koymalarını getirmemiş, insan hakları sorununun çözümünün genel politik bir sorun olduğunun bilincine varırken, kadın sorununun gerçek çözümünün de bu olduğunu fark etmişlerdir. Ev kadını olmaktan yola çıkan, bilinçlenme ve mücadele sürecini iç içe yaşayarak toplumsal bir olgu durumuna gelen kadınlarımız; kadın sorununu çözmek adına, sorunu fetişize eden, geçmiş aşma adına, konuyu ayrı ve bağımsız bir sorun kapsamına sokarak "sosyalist feminist" türünden yanılısamlarla, geçmişin gerisinde bir noktaya düşen yaklaşımlara da birşeyler öğretmelidir.

Kadın sorununun gerçek çözümü, konuyu toplumsal kurtuluş sürecinin bir parçası olarak almaktan ve kadını bu sürece ortak etmekten, kadının sürece ortak olmasından geçer. Devrimci hareketin

genel bir eksikliğinden söz etmek ile bir eksikliği aşmak adına onun karakterinin temel çizgilerini ihmal etmek ve dışına çıkmak ayrı boyutlardır, birbirine karıştırılmamalıdır.

Egemen sınıflar kadınların özgün çelişkilerinden yola çıkan tavır alışlarını sürekli kullanmak istemişler ve aslında sömürülmekte olan sınıf ve katlara eklenmek, onların bir parçası olmak durumundaki yönelişleri sınıfsal özünden soyutlayarak çeşitli güvenlik süboplarından biri haline getirmeye çalışmışlardır. Feminist örgütlenmeler bunların en önemli örnekleridir. Nitekim, bu tarz örgütlenmelerin daha etkin ve yoğun oldukları dönemler, toplumsal pasifikasyonun gündemde olduğu, nitelikli demokratik çalışma ve örgütlenmelere izin verilmediği, sol tandanslı burjuva ideolojik akımların düşünce planında kolayca zemin ve taraftar bulduğu, kısaca sınıf hareketlerinin ivmesinin düştüğü dönemlerdir. Kadınların özel çelişkilerinin, düzen sınırları içindeki farklı toplumsal formasyonlarını yadsımak olası değildir. Dolayısıyla son çözümlemede sınıf hareketleriyle eklenilebilmek, onunla özdeşleşebilmek için bile demokratik planda elbette özel kadın örgütlülükleri yaratılabilir, yaratılmalıdır. Ne varki, bu örgütlenmelerin program ve perspektiflerinin kadının özgün sorunlarını ülkenin siyasal, sosyal yaşamından soyutlayarak ele alması, sınıfsal temellerinden ve tarihsel konumlanışlarından kopuk bir kadın-erkek eşitliği demogojisi ile düzen sınırları içinde gerçeklik kazanması olanaksız ütopyalar çizmesi, demokratik mevzilerde yeni burjuva/küçük burjuva boyutlar yaratmaktan öte bir anlam taşımaz.

Kuşkusuz devrimciler legal, illegal, yarı legal çalışmaların tümünde nitelikleri olan kadınlar, erkekler olarak örgütlenir, birlikte çalışırlar. Fakat örgütlenme zemini, ortamı nihayet düzenin ikliminde yaşayan insanlardır. Onlara ulaşabilmek, onlarla buluşabilmek, gerek proletarya, gerekse de diğer emekçi kesimler açısından kendi çelişkilerine uygun yöntemler, çözümler, genel perspektif ve programların yanısıra özel planlar ister. Kadın sorunları, kadın örgütlülükleri, bu anlayış temelinde yorumlanmalıdır. Örgütlülük içinde ise, yine bilinen benimsenen anlayış ve kurumları içselleştirebilmek, devrimci pratiğin ve onun ayaklarını basma durumunda olduğu yaşamın her alanında ve düzeyinde eşit ve doğru ilişkiye girmek zaman ister. Bu kapsamda özel iradecilik ister, çaba ister.

Şimdi görev; yalnızca kadrolaşma planında değil, kitleselleşme planında da kitle önderi Didar Şensoy'un anısına yaraşır biçimde yeni programlar temelinde kadın emekçilerin ve aydınların, savaşıma yığınsal olarak eklenmelerini sağlamaktır. Ortamın çarpık düşünce kaosu üzerinde biçimlenen, onlara koşut çarpıklıklar gösteren kadın sorunu üzerindeki yoğun, ama nitelik olgular sunmayan tartışmaların, sağ pasifikasyonun ve sol işlevsizliğin ötesinde kadının devrim için, devrimin kadın için olmasını sağlamak, devrimci kadın ve erkeklerin görevidir. Artık kadınlar "ana-avrat-yar" değildir yalnızca. Yoldaş, asker, öncüdür de. Onların erkeklerle omuz omuza olmasının sağlıklı koşulları onların ezilen cins olarak sahip oldukları sorunları bilmekle yaratılır.

Bugün ileri kapitalist (emparyalist) ülkelerden yeni sömürgelere kadar dünyanın hemen her yerinde, doğru ve yanlış çizgileriyle alabildiğine zorladığı bir kimlik mücadelesinden ve insanlık yarışından gördüğümüz burjuva hükümetlerin başkanlığından dağdaki gerilla mücadelelerinin komutanlığına, analıktan bilim adamlığına kadar hemen hemen tüm kimliklerde görebildiğimiz kadın, "kendi tarihinin, ezilmesinin tarihi olduğu" bilincine daha fazla varıyor. Ve bilinçle, savaşımları proletaryanın ideolojisinin savaşıyla birleştiriyor. Gökyüzünün yarısını istemiyor. Gökyüzünün tamamını erkek arkadaşlarıyla birlikte kucaklamak istiyor. Ve artık "madem ki kölelerin köleleri, ezilenlerin en ezilenleri bile sosyalizm yolunda giderek kendi kurtuluşları için savaşımlara kalkıyorlar. Şimdi artık dünya proletarya devriminin utkusundan kim kuşku duyabilir?" diyorlar (Lenin). Elbette bu tarz kuşkuları dünyanın bütün Didar Şensoy'larına karşı taşıyabilmek için, tarihin karanlıklarının en karanlık kafalarını hâlâ gövdesinin üzerinde taşıyanlar olacaktır.

Kadınların 18. yüzyılda belirginleşen örgütlü ve ileriye dönük mücadelesinin ilk odağı "oy hakkı" idi. Avrupa'da, Amerika'da da, meslek sahibi olmayan, mülk ve miras hakları kısıtlı olan ve siyasal yaşama katılmaları bir safsata, bir olanaksızlık, anlamsız bir fantazi gibi görünen insanlığın bu kesimi, işte İngiltere'de alanlara çıkıyor ve yasal zorlamalarının sonuç alıcı olmadığını görerek dükkanlara saldırıyor, bombalar yapıyor ve kullanıyor, başbakanlık konutunun parmaklıklarına

kendilerini zincirle bağlayarak "oy hakkımızı istiyoruz" diye bağırıyor, tutuklanıyor, cezaevlerinde açlık grevi yapıyorlardı.

1900'lerin başında İngiltere'de geniş mali olanaklarıyla, kitleselliğiyle askeri disiplini ve ilkeleriyle güçlü bir örgüt (WSPU) yaratan bayan Pankhurst ve arkadaşları 500.000 göstericiyi bir anda alanlara sürükleyecek denli etkinlik kazanmıştı ki, bu, olağanüstü bir rakamdı. Erkek politikacıların deyimiyle "bu iğrenç haşaratlar", "bu uzun etekli sırtlanlar" sabotajlar düzenliyor, tren istasyonlarını yakıyor ve balonla yükselip binlerce broşür atmak, yeşil golf sahalarına asitle "kadınlara oy hakkı" yazmak gibi ilginç yöntemlerle de dikkatleri toplamayı başarıyorlardı. Emily Davinson gibi bazıları kendilerini at yarışmalarında atların önüne atarak intihar eylemleri yapmak yolunu da seçebiliyorlardı. Ve istedikleri sadece "oy hakkı" idi. Ama bu mevzideki mücadeleleri onları çok yönlü olarak geliştiriyor, politikleştiriyor ve bilinçlendiriyordu. Nitekim Rachel Ferguson "haklarımızı savunmak için açtığımız kampanya bizim Eton ve Oxford'umuz, alanımız, gemimizdir." derken tamamıyla haklıydı. Ve bu kadınlar sözkonusu mücadele eğitimleri sayesinde 1. Dünya Savaşı patlak verdiğinde ülkeleri için her türlü özveriyi göstermek üzere savaşın en sıcak yerlerine koşmakta en küçük bir ikircim göstermiyorlardı. Söz gelimi Almanların kurşuna dizdiği ve savaş sırasındaki önemli aktiviteleriyle tanınan sivil hemşire Caroll'un son sözleri; "Vatanseverliğin sonu yoktur. Ülkem uğruna öldüğüm için mutluyum" oluyordu.

Fransa'da ihtilal dönemi bu konuda da hareketli bir süreç anlamına geliyordu. Jean Jacques Rousseau, insan özgürlüğü konusunda derinliğine fikrler geliştiriyor, ne var ki insan sıfatıyla yalnız erkekleri tanımlıyordu. İnsan özgür doğar kuralını dünyaya ilan ederken, "bu kural kadınları kapsamıyor" diyordu. Ve öte yandan Fransız halkının kadınları, İhtilalin kaderini tayin etmede kesin bir rol oynuyorlardı. Therdgne de Merccurt önderliğinde 8.000 kişi ile Versailles'a dayanarak ekmek isteyenler onlardır. Komün günlerinde barikatları terk etmeyenler, Pigale Meydanı'nda Nathalie Lemell'le birlikte mevzileri savunanlar ve daha sonra Abelle Chigion gibi Panteon'da ölen Luise Michel gibi barikat üzerinde vurulup düşen onlardı. Ve şimdi barikatlarda Jean Marie'nin Elleri şarkısını söyleyen Komün günlerinin yiğit kadın savaşçıları Arthur Rimbaud'un dizeleriyle canlanmaktadır.

"Eller sarardı, eller sedefte Aşk yüklü yüce güneşte Mitralyözlerin tuncunda hedef Başkaldırmış Paris'te"

İnsan Hakları Beyannamesi yayınlanınca, kadınlar buna bir Kadın Hakları Beyannamesi ile katılmışlardır. Feminizmin öncülerinden olan Olmpe de Gouges'in beyannemesinde denilmektedir ki:

"Kadın özgür doğar ve erkekle eşit haklara sahip olur. Temel olarak, bütün egemenliklerin ilkesi, kadınla erkeğin birleşmesinden başka birşey olmayan millettir. Kanun önünde eşit olan bütün kadın ve erkek vatandaşlar, kabiliyetleriyle ve faziletleriyle, yeteneklerinden başka hiç bir ayrıma uğramaksızın bütün yüksek onurlara, yerlere ve kamu görevlerine eşit olarak kabul edilmelidirler. Kadın darağacına çıkma hakkına sahiptir, yargıçlar kuruluna yükselme hakkına da sahip olmalıdır".

Ne var ki, yine söz ettikleri sadece birinci haklarını kullanmalarına izin verilip ve o "haklarından" ötürü Olmpie de Gouges ve Rose Lecombe giyotinde can verdiler.

"Düşünürler," insan hakları savında ve insan hakları mücadelelerinde, insanlığın yarısını dıştalaya dursunlar ve böylelikle gerçekten insan haklarının elde edilmesinin olanaksızlığını görmemeyi sürdürsünler; Paris'in Savaş Kadınları, bir burjuva muhabirine,1871 Mayıs'ında şunları yazdırıyorlardı: "Eğer Fransız milleti yalnız kadınlardan oluşsaydı, ne korku salan bir millet olurdu".

Kuramda ve düzen işlerliği içinde edilgen ve ikinci sınıf kadın, savaş ve mücadele yıllarında ansızın

doğruluyor ve en ön saflara fırlıyordu.

Bu arada pratik, hayatın doğasına aykırı teorileri bir kez daha gülünç duruma düşüyordu. 1907'e kadar kadınların partilere üye olmasına bile izin verilmeyen Almanya'nın Bismarck Yasalarına karşın bir Clara Zetkin, bir Rosa Lüksemburg doğuyor ve bu devrimci hareketler kadınlardan fazla kurbanlar isteyecek, bu ise hiçbir kadını korkutmamalıdır.

Bütün ülkelerdeki emperyalistlerin savaşa karşı ayaklanmayı bastırmak için kurşunlarını esirgemeyecekleri ve açlığa aldırmayacakları açıktır. Emperyalist saldırganlara karşı savaşın, yürekleri savaş kararlılığıyla dolu kadınların bundan korkmamaları gerekir. Sokak gösterilerine ve kitlesel grevlere katılmaları gerekir. Çünkü bu gösteri ve grevler bir sınıfın diğer sınıfa karşı, sömürülenlerin ve köleleştirilenlerin sömürülenlere ve baskı altında tutanlara karşı yapacakları silahlı bir savaşa çevrilecektir. Çünkü sorun büyük, kutsal bir amaç için savaşmaktan kaynaklanıyor. Emekçi kadın ve erkeklerin emperyalist savaşlara karşı yaptıkları ortak savaş, milyonlarca haksız, hukuksuz ve baskı altında tutulan insanın kendi vatanlarında devlet yönetimlerini ellerine geçirmek, kapitalizmi yıkmak ve sosyalizmi kurmak için yaptıkları savaşa atılan ilk ve kararlı bir adımdır." diyebilen Clara Zetkin ve Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin önder ve teorisyenlerinden olduğu halde yasalardan ötürü Reichtag'a seçilme şansı olmayan Rosa Lüksemburg, bütün Avrupa'yı ışıklandırıyorlardı. Onlar artık kadınların mücadelelerinin kadın hakları ve oy hakkı sınırında kalması düşünce ve pratiğin ötesinde (ama bunu da içerecek tarzda), teori ve pratikleriyle sınıflarının sorunlarına ve amaçlarına yönelmişlerdi.

Clara Zetkin diyordu ki; "Bu anın görevleri, elverişli tarihsel durumu çözümleyici bir savaşa bağlamayı gerektiriyor. Bu durum emekçi kadın kitlelere şunu haykırıyor: Uyanın, harekete geçin, savaşın! Bugünkü büyük tarihi durum sizleri cesaretsiz bulmasın, dünün bilinmeyen milyonlarca köle kadınları, bugünün savaşçıları meydana çıkın ve ileri yürüyün. Zafere koşun ve utkan olun! Lenin'in vasiyetlerini getiren uluslararası toplulukta kendi yerinizi almanız ve Lenin'in büyük davası ve öğretilerine layık olduğunuzu göstermeniz gerekmektedir."

Rosa Lüksemburg, yıllarca teorik, pratik düzeyde en önde sürdürdüğü politik yaşamını kurşuna dizilerek noktalyordu. Ve işte bu kadınlar III. Reich'in kadını 3 K (*) ile tanımladığı Alman ülkesinin kadınlarıydı.

Rusya'da ise uzun ve zorlu bir süreçten sonra Mayakovsky'nin, "Aşk" isimli şiirinde:

"Kadın ve erkeklerin hayatını

Bizi birleştiren kelime ile

Birleştirmek lazımdır:

Yoldaşlar"

diyerek ifade ettiği rüyası gerçek oluyordu. Çarlık zorbalığının otakrasisinin ve gericiliğinin yüzlerce yıllık tarihsel, sosyal, psikolojik etkilerini de ekonomik ve siyasal mekanizma ile birlikte parçalayan Rusya halkları; savaş sonrasının yaşamını da birlikte kucaklıyorlardı. Kadınlar, daha 1820'li yıllarda devrimci eşleriyle birlikte Sibriya madenlerine gitmeyi tercih edebiliyorlardı.

"Ve bu korkusuz kadınlar, tahtsız kraliçeler

Şirketi hor görüp, gidiyorlar çöle

Arkaya bakmadan, hatta şaşırmadan bile

Bütün ümitlerinin kaybolduğu kapının altından geçerek

Görünce o sakın alınlarını, sanırsın ki biliyorlar

Senelerin, gün be gün, her adımda yazıldığını

Çar önünde açık edebi bir kitaba"

Vera Zaslitch gibileri silahlı savaşında en önde yer alıyorlar ve devrimin sayfalarının ilk adımlarına katılarak büyük bir onur kazanıyorlardı. 8 Mart 1917'de proleter kadınlar Pedrograd'da

"Barış ve Emek" geçidi düzenliyorlar ve büyük gösteri devrimin son sürecine damgasını vuracak yeni bir sayfanın ilk adımı oluyordu. Devrimin zaferinden sonra Sovyetlerin inşasında da tam bir yetkinlik, özveri ve olağanüstü enerji ile Rusya halkları kadınları Yüksek Sovyetler'de, Yerel Sovyetler'de, endüstride, çiftliklerde ve her düzeyde yer yer yüzde elli aşan oranlarda görev yapıyorlardı (**).

Kafkasların karlı doruklarında yaşlı köylüler belki hâlâ eski bir atasözleri olan "Kadın bir eşekten daha fazla çalışmalıdır, zira eşek saman yer, kadın ise ekmek" cümlesini arasına anımsıyorlardı. Ama işte emperyalistler arası II. Paylaşım savaşı esnasında Sovyetlerin yiğit kadın ve genç kızları bu kez anayurdun savunulması görevine koşuyor, sınırlarını silahlarıyla çiziyor, faşizmin işkencelerinin en ağırını görüyor, darağaçlarında bile "Ölüm bizi korkutmuyor, kişinin halkı için ölmesi mutluluktur, elveda yoldaşlar! Savaşın! Korkmayın!" diye bağırarak gerçekte ölmüyor, celladı öldürüyorlardı.

Natcha Kouchavaia, Maria Badia ve Zoia Kosmodemianskaia, Sovyetlerin gencecik kimliğini kendi genç kız coşkularında ölümleriyle savunanlardan sadece birkaçıydı. Zoia! Faşistlere adını bile söylemeyen partizan. Dünya kadınlarının Tanya'sı. Ve elbette emekçi halkların o kadınlarla omuz omuza döğüşen erkeklerinin de...

Soylu isimler sınır tanımamaktadır. Tıpkı özgürlük gibi, tıpkı insanlığın erdemli elleri gibi. Ve FSLN'nin ilk birkaç kadın üyesinden biri olarak 21 yaşında Ulusal Muhafızlarca katledilen gerilla Lusía Amanda, "Lina" kod adını kullanmıştır. Çünkü Lidia bir muzaffer halkın Küba halkının kahraman kız evlatlarından biridir. Lidia, Lusía ile birlikte, bir kez daha yaşamış, savaşmıştır. Ve bir gün Sandino Radyosu halkına ve dünyaya şu mesajı vermektedir: "Dora Maria Telles, bugün kumandan Patricia olarak bilinen, Ulusal saray baskınına katılan kadın Leon Kentini aldı." Kumandan Patricia ya da Dora, zaferden sonra savaşçı coşkusunun ölçüsüne denk bir sadelikte konuşmaktadır: "Bazen merak edip kendi kendime sorarım, örneğin 1973'teki vahşi baskı esnasında halk bizi desteklemezken, eyleme katılan birçok yoldaş ihbar edilir, sokaklarda kurşunlanır, baskı bizi darmadağın eder, binlerce kişi tutuklanırken neden inanmaya devam ettik?.. Bütün bildiğimiz, devrimi gerçekleştirecek olduğumuzdur. On, yirmi, otuz, hatta kırk yıl alabilirdi bu. Çoğumuz o güne dek yaşayamayacağımızı düşünüyorduk."

"Yoldaşlar anlatayım sizlere neler oldu

Cualı köylü kadınlara

General onları dağlardan koparttı

İşkence edip konuşturmaya

Maria Verancia ve Amanda Aguilar

Bu tepelerin iki kızı

Ele vermiyor isyancılarımızı..."

Nikaragua dağlarının kadınları değil sadece, Didar Şensoy ele vermedi Türkiye'li isyancıları, devrimcileri. Didar Şensoy, İstanbul II. Şube'nin yüzyıllık işkence ve kan kokan duvarları ve hücreleri içinde, başkomiser Ahmet Ateşli'nin özel baskısı altında ele vermedi kardeşini, diğer çocuklarını, onların devrim sırlarını. İşkencecilere "Hepiniz onların tırnağı bile olamazsınız" dedi. Orada, değil işkenceye, işkencecilerin, kardeşine yönelik en ufak olumsuz sözüne bile izin vermedi, isyan etti. Yine Nikaragualı gerilla kumandanı 25 yaşındaki Monica Baltadano'nun dediği gibi: "Deneyim insanı sertleştiriyor. Yaptıklarıyla sizin direncinizi kırıp konuşturabileceklerini sanıyorlar ama bu yalnızca insanı olgunlaştırmaya yarıyordu." Tıpkı mücadeleci Didar Şensoy gibi. Tıpkı Didar Şensoy'un mücadelesi gibi. Mücadeleye, haksızlığa sosyalizme ve devrimin zorlu savaşına son derece yatkın bir karakter, duygu ve sevginin bütün yoğunluğuyla buluşarak güçleniyor, mücadelenin orta yerinde her türlü özveri, direnç ve inançla birleşiyor, ortaya her gün biraz daha çelikleşen bağımsız bir direniş kadını kimliği çıkarıyordu. Artık sadece kardeşi, tanıdığı ve canından aziz bildiği diğer çocuklar yoktu onun için, ülkenin emperyalizme, oligarşiye ve faşizme

karşı savaşı, onun deyimiyle bütün "aslanlarının" saydam bir bütününü vardı. Onlardı, onlar içindi. Filistinli Maj Say Yegh'in cümlelerindeki tanımların ifade ettikleri, Türkiyeliler, Filistinliler ve bütün dünya halkları için yaşayandı. Maj diyordu ki; "Filistinli bir kadın olmanın daima çok özel bir anlamı olmuştur benim için. Biliyor musunuz bazan saydam bir varlık gibi hissediyordum kendimi... Bütün dünyayı içinde bilirim.

Dünyanın tüm dertlerini acılarını, kendi insanları için hissettiklerimi, dünyanın tüm ezilen insanları için de hissederim. Diğer Filistinlilerin de aynı şeyi düşündüğünden, diğer insanların sorunlarıyla daha fazla uğraştıklarından eminim. Burada insanlar bilmelidirler ve bu, yaşamlarının her anında yapmaları gereken bir şeyler olduğuna inanmaları anlamına gelir."

Evet, Didar Abla'nın artık yaşamın her anında yapması gerektiğine, yapmak zorunda olduğuna inandığı, kırk yaşında direniş maratonuna kalkarak sonsuz bir inançla savunduğu, "bir şeyler" değildi. Yaşamdan, doğrudan, güzelden, yani halktan, halkın aydınlık geleceğinden yana "her şey"di.

MLSPB mahkemesinde karar okununca ve onlarca devrimcinin idamı, müebbeti açıklanınca, "Hayır onları asamazsınız, Kahrolsun faşizm" diye ayağa dikilişinde bir herşey vardı. Panellerin, basın toplantılarının etkili konuşmacısı Didar Abla'lıkta bu herşey vardı. İlericilerin, devrimcilerin gecelerinde görüldüğünde onun kimliğiyle özdeşleşmiş çağrışımlardan ötürü insanları "Zindanlar boşalsın" sloganına durdurtan imgeleşmede bu her şey vardı. Burjuvazinin parlamento temsilcileri ile kitlelerin önünde kıyasıya tartışırken "Beyinleri, düşünceyi asmak istiyorsunuz, bunu başaramayacaksınız" diyen bilinçte her şey vardı. Ölümünden kısa bir süre önce Ankara Güven Park direnişinde "Çocuklarımızı öldürtmeyeceğiz" pankartını taşıyışındaki inançta bu her şey vardı. Muhalefetteki sosyal demokrat tandanslı Partinin düzenlediği en tanınmış yazar ve sanatçıların bir çoğunun bulunduğu "Birleşmiş Milletler 1985 Gençlik Yılı Katılım-Gelişme-Barış" panelinde konuşmacı olarak ayağa kalkar kalkmaz "Soruyorum size beyin yargılanabilir mi? Eleştirerek, sorgulayarak, aynı hatalara sizler de düşmeyesiniz diye soruyorum, beyin yargılanır mı? Savcılar, çocuklarımızın beyinlerini yargıladıklarını söylüyor. Hangi beyin yargılanır, hangisi yargılanmaz? Biz onların yargılamayacağı beyinlere sahip çocuklar mı yetiştirelim? Düşünmeyen, bir şey bilmeyen, nemelazımcı beyinler üretecek bir aşı mı var? Söyleyin lütfen." deyişinde bu her şey vardı.

Ve "Sosyal Demokrat" Parti'nin yöneticileri "Ne diyebiliriz, ne diyeceğimizi bilmiyoruz" diye yanıtlıyorlardı bu sağınağı.

Sevgiden yola çıkan, sevgiyle yürüyen, sevgiyle çoğalan, sevgiyle direnci ve savaşı çoğaltan bir yaşam... Ölüm elbette uzak kalacaktı bu yaşama. Ölüm elbette sadece kaldırılan bir cenazedir yumrukların andının gölgesinde. Ve aslolan, ölme noktasında, yeni yaşamlarla, gerideki insanlarla hatta yeni doğanlarla, hatta da doğmamış olanlarla yaşayabilmeyi sürdürecektir yaşamlarla varolmuş olmaktır. Ve Didar Şensoy'un yaşamı budur.

**"Umutsuzluk kaçır türkülerinden
Ölüm orada yer bulamaz kendine
Orada umut, direniş ve güç
Ateş, inat ve öfke,
-Nasıl başardın bunu, şu günlerde
Acı kapı kapı dolaşmadayken?
-Gelecek düşüncesidir koruyan beni**

DİDAR ŞENSOY

BİR DİRENİŞ SELAMIDIR

Kimdir bu sevgide çoğalan, günü emekçi halkına en zorlu döneminde vermeyi başaran

ateş, inat ve öfke kadını? Kimdir bu inanç, direniş ve bilinç insanı? Kimdir bu 50 yaşında kartal? Açık faşizmin en azgın terör günlerinin şiddetine gövdesiyle yalın kılıç barikata durmuş, bir avuç devrimciye "Dayanın, teslim olmayın" hedefini haykırabilen, "İşkenceye boyun eğmeyen " bu soylu ve eğilmez, uzlaşmaz, sarsılmaz kadın?

Bugün sadece MLSPB'lilerin değil, Türkiyeli bütün ilerici, demokrat ve devrimcilerin Didar Ablası, 1940'lı yıllarda Hitler faşizminin işgali altındaki Yugoslavya'da doğmuş, Arnavut kökenli bir ailenin çocuğudur. Daha sonra yine Yugoslavya'da yüksek bir bürokratin eşi, üç çocuğun annesi ve Yugoslav devrimine kafa emekçisi olarak katılan bir öğretmendir. Radyo spikeridir.

Bu güzel, bakımlı, titiz, yaşama dair bilinçli kadın, Türkiye'ye geldikten sonra bu kez başka boyutlar kazanan tavrı içinde faşizme karşı duruşunu, yaşatmak için savaşmak gerektiği bilincine dönüştürecek. Çocukluk yıllarından itibaren mücadeleci, haksızlığa tahammülsüz bir kişiliği vardı.

Karakterinin bu olumlu özellikleri, devrimci bir kardeşin yaşamıyla bütünleşerek yeni ufukları zorlamaya başladı. Tutsaklık dönemlerinde, işkence ve cezaevleri önünde başlayan isyan, öğrenci, işçi, tutuklu yakınları direnişlerinde, alanlarda oturma eylemlerinde, mitinglerde, gösterilerde, yürüyüşlerde büyüdü, çoğaldı. Eksikliğiyle, yetersizliğiyle, öğrendikçe yürüdü. Gereğinde bir avuç, ama hep inançla ve çevresindekilere güç vererek,

moral dağıtarak, kuvvetlendirerek yürüdü. Ölürken bile yanındakilere "Moralinizi bozmayın sakın" diyerek seslenen ve orada yığılıp kalan bir kadındı o.

Meclisin önünde son eyleminde yığılıp kaldığı gün Dünya Barış Günü'ydü. Barışa verilen en güzel karşılıktı belki bu. Faşizme karşı, onun baskı ve işkencesine karşı, direnirken can veren Türkiyeli Didar Abla, dünyaya ve o an dünyanın çeşitli yerlerinde, çeşitli biçimlerde Dünya Barış Günü'nü kutlayanlara: "Barış için dünyanın bütün olumsuz olgularıyla döğüşmek, bütün sömürü düzeninin üstüne kurulmuş egemen güçlerle vuruşmak gerekiyor." Ve adın işte barışla da özdeşleşiyor. Ve en yalın biçimde; son nefesinde barışı isteme, barışı elde etme tavrının eğitimi verdi.

İnsan Hakları Derneği kuruluşundan, uluslararası heyetlerle görüşerek baskı ve işkenceleri anlatmaya, Valilik, Parti Başkanlığı, Millet Vekilliği, Meclis Başkanlığı nezdinde hak arama girişimlerinden Beyazıt meydanlarındaki açlık grevlerine, Af Komisyonu oluşturma ve çalışmalarından, Derby işçilerine uzatılan karanfillere kadar ülkenin sürecinin doğrudan yana hemen her tavrında Didar Abla'nın eli, sesi, yüreği, gövdesi vardı ve böyle bir ananın, böyle bir omuzdaşın sahibi oldukları için onun ölümünü onurlu bir isyan gibi yaşadı devrimciler...

MÜCADELEMİZDE YAŞAYACAKSIN, MÜCADELEMİZDE YAŞANACAKSIN dediler.

Ve bu ülkenin değişik siyasal görüşlerini paylaşan insanları yazdıkları mektuplarda dediler ki:

"En zor koşullarda bile kavgasındaki kararlılığıyla sadece bizlerin değil aynı zamanda onunla aynı kavgayı veren yakınlarımızın da gururudur. Onunla aynı saflarda yürüme ve haykırma olanağı bulan yakınlarımızın, bugün "O, bir simgedir. Ölürken bile, "Kazandık, biz kazandık" haykırışları hala kulaklarımızda çınlıyor. Direnişimiz onunla güçlendi., canlandı, mücadelemizde onu örnek alacağız" derken, gurur duymakta ne kadar haklı bir nedene sahip olduklarını anlamak hiç de güç olmasa gerek. Didar Ablaları ve kavgaya arkadaşları artık yaşamada bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, direnişlerde, gösterilerde, açlık grevlerinde yürüyecek ve hep o zafer şarkısını söyleyecektir: Kazandık-Kazandık-Biz kazandık... Çünkü, onların Didarsız bir direnişe tahammülleri yoktur. Çünkü onlar Didarsız zafer şarkıları söylemeye alışık degillerdir. Çünkü onlar buna inanıyorlar, aksini düşünmek bile istemiyorlar.

Şunu da çok iyi biliyoruz ki, Didar Abla'nın, Ablamızın övgüye, ajitasyona ihtiyacı yoktur. Mücadele pratiği zaten söylenecekleri söylüyor. Evet, o yapması gerekenleri yaptı. Yurtsever, demokrat bir ana, bir abla, bir kardeş, bir kavga dostu olarak. Kuşkusuz bu böyle. Ama bu, böylesi değerli, yeri güç doldurulur insanların hak ettikleri övgüyü teslim etmemize engel değildir, olmamalıdır.

Dediler ki:

"Ama her zaman, sayıları az da olsa, cesaretli olanlar çıkabiliyor ve onlar er veya geç başeğmenin kalıplarını, suskunluğun cenderelerini parçalamanın ve umut dolu, aydınlık geleceği yaratmanın yolunu buluyorlar. Didar Şensoy bizim için işte böyle aydınlık, umut dolu ve geleceği kucaklayan onurlu kavgalardan birinin yaratıcılarından. O, başkaldırının, O, ana sıcaklığının, O, emekçi sınıflara bağlılığın simgesiydi. Ülkemiz tarihinin en karanlık yıllarında bile susturulmayan bir haykırıştı O, başkaldırıya bir çağrıydı.

Sabırlıyız. Büyük acımıza ve öfkemize karşın sabırlıyız. Bekleyeceğiz. Gün gelecek, O'nun, o onurlu kavgasının, Didar Ana'mızın hesabını soracağız. Bunu hiçbir şey engelleyemeyecek."

Dediler ki:

"Hiçbir şey acımızı hafifletmeyecek, hiçbir şey nefretimizi boşaltmamıza yetmeyecek."

Dediler ki:

"O'na layık olmak boynumuzun borcu olsun"

Dediler ki:

"Sınıf kinimizi daha bir bileyen bu acımızın yarattığı acı büyük. Ancak şurası bir gerçek ki, şehitler bedeli sürdürdüğümüz mücadelemiz, kararlılığımızı daha da artırmakta!"

Dediler ki:

"Son şehidimiz, Ablamız için yapılması gereken ne varsa eksiksiz yapılmasında düşen görev olursa gönüllü olarak ve gururla yerine getirmek için her zaman hazırım."

Dediler ki:

"Acı haberi büyük üzüntü ve öfke içinde öğrendik.

Yıllardır ölümü göze almış, ölümle koyun koyuna yaşamış, nice canımızın aramızdan alınışına katlanmak durumunda bırakılan insanlar olarak bile ölüme alışamadık. Hele böyle alçakça gelenlere hiç alışamadık. Alışmakta istemiyoruz zaten. Her birinin acısını, her geçen gün katlanarak büyüyen bir intikam yemini, halk ve devrim düşmanlarına karşı sınıf kinimizi besleyen bir kaynak olarak ve her zaman canlı ve taze tutuyoruz, tutacağız... Onun en karanlık günlerde bile cephenin en önünde döğüşen atak, kararlı, içten ve sıcak ilgisini ve mücadelesini daha saygıyla anacağız."

Dediler ki:

**"Hasret, umut, özgürlük yan1m1zd1
insana sürgün
Sevdal1 dal1m1zd1
bak1_1 güne_
türkülerini çiçek
ablam1zd1..."**

Dediler ki:

"Kavganın haklılığı hayatın gerçekliğiyle çakışınca hep böyle fırtınalar patlarmış. Nasibimize onur yağmurlarının düşmesi ne güzel!"

Dediler ki:

"^imdi hasretlerin en güzeli dü_tü
sol bir türküyle yüre imize
size her _eyin en güzeli yara_1r diyordu
Didar Ablam1z-Anam1z
ki buna en çok lay1k oland1
ve ya_am1 boyunca kan1tlad1
dosta dü_mana da
sayg1 ve sevgiyle ancak
onurun künyesine
ismini hasretle kaz1yaca 1z."

Sevgili Didar Abla, seni anarken işte bunları düşündük, bir kez daha sana saygı duyduk, bize öğrettiklerini anlamaya çalıştık.

Didar Abla seni unutmayacağız."Evlatlarımı, dövülen gazetecileri getirmeden benim burdan ancak ölümü kaldırabilirsiniz"diye haykıran sesini unutmayacağız.

Onlar hesabını verecekler bunun. Senin hepimize, her tutsak devrimciye, her grevci işçiye, her öğrenciye, iyiden, güzelden yana her insana açtığın yüreğini durduranlar, hep çoğalttığın, durmadan çoğalttığın sevgine vuranlar hesap verecekler! Çünkü onlar sana vurmakla hayata vurdular ve hayat kendisine vuranları bağışlamaz. "Çürüyen diş, dökülen et gibi" söker atar. Kendimize ve geleceğe bu güvenimiz tam.

Didar Abla, seni unutmayacağız. "Aslanlarım" diye haykıran sesini,"Direnin teslim olmayın"diye haykıran sesini hiç unutmayacağız. Sen korku tanımayan, o coşku dolu, o sevgisi tükenmeyen yüreğinle, işkenceci zindancının, işkenceci polisın suratına tüküren tavrınla, bizimle birlikte, bizim bir parçamız, insan sevgimizin, inancımızın bir simgesi olarak kavgamızda yaşayacaksın.

Ve diyoruz ki Didar Abla

Soylu anını kuşanarak savaşıcağız!...

Zafer hesabını sormanın gerçek bedeli olacak!...

SAVAŞIMIZDA YAŞAYACAKSIN !

SAVAŞIMIZDA YAŞANACAKSIN !

47 KİŞİ AÇLIK GREVİNDE

Gaziantep ve Bursa'dan sonra dün de Sağmalcılar, Diyarbakır, Ankara Merkez ve Mamak Askeri cezaevlerinde açlık grevleri başlatıldı. Yine Anadolu Ajansı'nın Atina bürosunu basan bir grup Şensoy'un ölümünü protesto etti ve Ankara'ya bildiri geçmek istedi.

(5 Eylül 1987 Cumhuriyet Gazetesi)

Haber Merkezi - Cezaevi koşullarını protesto etmek için geldiği TBMM önünde ölen Didar Şensoy'un cenazesi bugün toprağa verilecek. Şensoy'un ölümüne tepkiler sürerken, dört cezaevinde daha açlık grevine başlandı. Atina'da AA bürosu işgal edildi, Amsterdam'da sayıları yüzü bulan bir grup gösteri yaptı.

Gaziantep Özel Tıp Cezaevi'ndeki 1178 tutuklunun önceki gün iki gün açlık grevine başlamasından sonra dün de Sağmacılar, Diyarbakır, Ankara Merkez Kapalı ve Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu

ve hükümlülerin açlık grevi yaptığı bildirildi. UB'nin haberine göre Didar Şensoy'un ölüm olayını protesto için Mamak Askeri Cezaevi'nde 347 tutuklu ve hükümlünün başlattığı açlık grevi beş gün sürecek. Sağmacılar Cezaevi'nde ise aynı gerekçeyle üç günlük açlık grevi yapılacağı öğrenildi. Siyasi tutukluların bulunduğu B - 1 koğuşundan gönderildiği belirtilen bildiriye, Şensoy'un anısının yaşatılacağı kaydedildi.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 23 hükümlünün başlattığı açlık grevi 15. gününü doldururken, Didar Şensoy'un ölümünü protesto amacıyla 23 hükümlü daha bir günlük açlık grevi yaptı.

Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki açlık grevinin ise süresiz olduğu belirtildi.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Teoman Evren, tutuklu ve hükümlü yakınlarının girişimlerini olumlu bulduğunu belirtti. " Aileler bu konuya, kanayan bu yaraya toplumun dikkatini çekmişlerdir. Bunun sonucu cezaevleri gazetecilere açılmıştır. Cezanın süresi kadar cezayı çekme koşullarının da adil olması

gerekir. Türkiye'de cezayı çekme koşulları adil değil" dedi.

Dev - Sol davasından tutuksuz olarak yargılanmalarına karar verilen beş kişi, TAYAD'ın Aksaray'daki binasında bir basın toplantısı düzenledi. 23 gündür cezaevinde süren açlık grevini dışarıdan devam ettireceklerini söylediler.

Atina'da yürüyüş

AA'nın haberine göre Didar Şensoy'un şeker komasına girerek ölmesi Yunanistan'daki kaçaklar tarafından protesto edildi. Devrimci Kurtuluş, Dev - Sol, THKP - C ve TKP - B örgütlerine üye, yüzleri maskeli 20 kadar kaçak, önceki gece Atina'da "Şensoy, hürriyet yolunda verdiği mücadelede, Türk faşist cuntası tarafından öldürüldü" yazılı bir pankart taşıyarak yaptıkları yürüyüşten sonra bir Yunan gazetesini (Elefteropiya) ziyaret ettiler ve Şensoy'un polis tarafından öldürüldüğünü iddia eden bir bildiri verdiler.

AA bürosunu işgal

Bir grup bölücü ve aşırı solcu dün de öğleden sonra Atina'daki AA bürosunu işgal etti.

Aşırı solcuların AA bürosunu işgalleri saat 16.40'ta başladı. İşgalcilerin bir kısmı büroya girdi, bir kısmı da büronun bulunduğu binanın çevresi ve koridorlarında kaldı.

Kimseye zarar vermek istemediklerini, hükümlü ve tutukluların yakınlarınca yapılan yürüyüş sırasında Didar Şensoy adındaki yurttaşın ölümünü protesto edip, açlık grevini desteklemek istediklerini söyleyen eylemciler, daha sonra amaçlarını içeren bir bildirin Ankara'ya geçilmesini istediler.

İşgal üzerine harekete geçen Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği, önlem alınmasını istedi. Bunun üzerine Yunan polisleri büronun bulunduğu binaya ve çevresine gelip işgalcilerle görüşmeye başladı.

Polis, dün 1,5 saat süren işgalden sonra 13 kaçağı gözaltına aldı.

İşgalin sona ermesinden sonra büroya gelen Yunan polisi, büro temsilcisi Ahmet Uran Baran'la görüşerek şikayetçi olup olmadığını sordular. Baran, genel müdürlükten aldığı talimat uyarınca, büronun işgal edildiğini ve çalışmaların engellendiğini, bu yüzden benzer durumlarda uygulanan Yunan kanunlarının uygulanmasını istedi.

Cenaze Töreni

Didar Şensoy'un cenazesi bugün Şişli Camiinde kılınacak öğle namazından sonra toprağa verilecek. Şensoy'un cenazesi ile ilgili olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nce sıkı güvenlik tedbirleri alındığı öğrenildi.

Amsterdam'da

Hollanda muhabirimizin haberine göre çoğunluğu siyasi mülteci kadınlardan oluşan 100 kişilik bir

grup Türk dün Amsterdam'da gösteri yaptı. TSİ 18.00'de kent merkezindeki Dam meydanına gelen kadınlar çeşitli pankartlar açarak "genel siyasi af" sloganları attılar. Kırmızı karanfilli beyaz eşarp takan göstericiler ayrıca bildiriler dağıttılar.

Cumhuriyet Gazetesi
5 Eylül 1987

DİDAR ABLA

**Eylül seninle başladı anayar
Akdeniz enginliğinde direndi
Didar Abla adıyla sonbahar.**

**Gül mevsimi değildi karanlıktı
Gün açtın ıssızlıkta günkırmızı
Ölümünle kanayıp, gururunla ışıydın.**

**İsimsiz bir şafağa dedinki
Analar böyle basarsa birkez toprağa
Sabır dönmüştür artık kavgaya**

**Adım yiğitliğinize tac olsun
Uzatın ellerinizi, toplayın yıldızları
Onurum kavganıza can olsun**

**Eylül seninle başladı anayar
Varıp kavrayacağız silahları
Didar Abla direnciyle yazacağız sabahları.**

**Bağ bozumlarında mührün gölgelerde
Küba, Angola, Vietnam kadınlarına
Didar Abla adıyla salacağız muştularını...**

"Tarihe verilmiş sözlerimizin

**Güvercini gülümsüyordun
Değil mi Didar Abla?
Alındaki ışık,
Tarihten alınacak yanıtların muştuluğu
Değil mi?"**

Direnmek bir yüce dağ zirvesiydi zor'un önünde

**Yaşamı istemek, özgürlüğü, şahin sevdaları,
Barışı, yarını isterken direnmek zor'un önünde.
Gövdeleri gövdelere siper ederken
Zor'un ellerini coşkuyla yenmek
Savaşların ve halkların ufkuydu.**